ACTA SICULICA 2007, 677–696

Mohay Tamás

BUKARESTI MAGYAROK A CSÍKSOMLYÓI BÚCSÚBAN

A csíksomlyói kegyhely hagyományos vonzáskörzete a 18–19. században a Székelyföld volt. Ehhez járultak már a 19. század második felében Erdély más vidékei, főként a Székelyfölddel szomszédos vármegyék, s azután távolabbi vidékek, főként a nagyobb városok katolikusai. A vonzáskör kiszélesedése külön tanulmány tárgya;[1] figyelmünket ezúttal azokra fordítjuk, akik elsőként érkeztek „határon túlról", Bukarestből. A magyar nyelvterület Erdélyen kívüli nagyvárosaiból búcsúsok csak jóval, évtizedekkel később keltek útra a somlyói búcsúba; fővárosból, Budapestről csak az 1940-es évek első felében.

1900-ban feltűnést keltettek a bukarestiek, amikor szervezett formában először vettek részt a somlyói búcsúban. Erről tanúskodik az egykorú helyi sajtó, a *Csíki Lapok* híradása:

„Ezúttal nemcsak azok zarándokoltak el a somlyói kegyhelyre, kik megszokott ájtatos vándor útjukat eddig is megtették, hanem eljöttek a messze távolból, idegen állam területéről, s nevezetesen Románia határszéli csángó-magyar községeiből sokan, eljöttek Bukurestből (sic!) csaknem kétszázan részint együttesen kereszttel, részint külön a vasúti vonat segélyével, eljöttek Erdély nevezetesebb városaiból: Kolozsvár, Brassó, Marosvásárhely és Udvarhelyről is nagyszámban."[2]

A bukaresti zarándokcsoportot egy lelkes bukaresti egyházmegyés (korábban ferences) pap, *Bálinth* János szervezte meg. Az ő tevékenységének eredménye volt 1900 márciusában a Szent István Király Gyermekei Egyesület megalakulása is, amely a következő húsz évben, fennállása alatt sok téren mozdította elő a bukaresti magyarok összetartását.

Áttekintésünkben felidézzük a bukarestiek első búcsújárásának előzményeit, előkészületeit, majd lefolyását; a korabeli sajtóanyag alapján pedig igyekszünk rekonstruálni folytatását is, kitekintésül pedig a mai, 1990 utáni helyzetre vetünk pillantást. Függelékben közöljük néhány beszédes forrás szövegét is, melyek a korabeli sajtó és a Szent István Király Egyesület emlékalbumának lapjain, a mai olvasó számára nehezebben hozzáférhető helyeken jelentek meg.[3]

Előzmények

A 19. század második felének és végének bukaresti magyarsága több hullámban került a román fővárosba. A történet főbb vonalaiban az egykorú beszámolók és a későbbi történeti, szociográfiai munkák révén nagy vonalaiban ismert (ha részleteiben nem is mindig tisztázott). Magyarokról már a 17. század végétől szólnak feljegyzések, amikor Thököly Imre felkelő kurucai közül többen is a török vazallus Havasalföldön kerestek és találtak menedéket. Van olyan vélemény, mely szerint a *Berceni* negyed (Bukarest déli részén) a mi *Bercsényi*nkről kapta volna a nevét.[4] A 18. század végén és a 19. század elején folytonosan nő a magyar betelepülők száma. Ezek elsősorban kisiparosok, kereskedők, de sok munkát kereső cseléd, fuvaros és alkalmi munkás is érkezik. A bukott magyar szabadságharc, 1849 után emigránsok tucatjai telepednek le a vajdaság fővárosában. A kiegyezés után nagy részük hazatért, mások viszont maradtak. Ez, a reformtörekvéseiben végül is levert és a Habsburg-abszolutizmus lassú feloldódására váró nemzedék látta megszületni a román fejedelemségek egyesülése folytán létrejött Romániát, amely a nagyhatalmi körülmények kedvező összejátszása, rendkívüli diplomáciai sikerek és egy országépítő generáció erőfeszítései eredményeképpen rövid húsz év alatt török fennhatóság alatt élő széttagolt fejedelemségekből önálló királyság lett. A magyar diaszpóra viszonylag gyorsan megteremtette a maga szervezeti életét, kiépítette egyházait, iskoláit, társadalmi és művelődési intézményeit.[5]

A dinamikusan fejlődő főváros más havasalföldi városokkal együtt a kiegyezést követő évtizedekben is komoly vonzást gyakorolt az erdélyi, különösen a székelyföldi magyarságra. Ebben egyértelműen a hazai megélhetési nehézségek játszották a főszerepet. Az a Magyarország, amelyik a kiegyezéssel a kettős

[1] MOHAY Tamás 2007.

[2] *Csíki Lapok,* XII. évf. (1900) 23. szám, június 6.

[3] Ennek a forrásanyagnak a jelentőségét megnöveli, hogy a bukaresti egyházi levéltári anyag (akár érsekségi, akár plébániai szinten) a legutóbbi időkben is hozzáférhetetlen, még helyben szolgáló (magyar) egyháziak számára is. Lásd ÁRVAY Zsolt 1998, 87.

[4] BEKE György 1998.

[5] KOVÁCH Géza 1996.

Monarchia társországa lett, s amelyhez gyakorlatilag háromszáz éves közjogi különállás után Erdély is odatartozott, sok külső és belső gazdasági körülmény, adottság és nemkülönben rosszul meghozott döntések, végzetes mulasztások folytán saját (magyar) népességének nem tudott biztonságos megélhetést biztosítani. Az 1880-as években két tényező bizonyosan hozzájárult a székely kivándorlás megerősödéséhez. Egyrészt a székelyföldi földbirtok-arányosítás, amely sokak elszegényedéséhez vezetett azzal, hogy a közös erdő- és legelőterületek használatából kiszorultak; másfelől a román vámsorompó felállítása 1884-ben, ami megakadályozta, hogy a székelyföldi iparosok és mesterek árui Romániában találhassanak piacot. Kézenfekvő megoldásként kínálkozott a vándorbot; a szegényebbek cselédként, a mesteremberek saját szakmájukban biztos jövedelemre számíthattak a romániai városokban, különösen Bukarest rohamosan kiépülő új negyedeiben. Igazat adhatunk Mikecs Lászlónak, aki e folyamatokat részletesen is bemutatva így összegezte meglátásait: „a század végére, a millenniumra bevégződött a nép és urai teljes lelki elszakadása, elkülönülése, mely az adatok szerint már századokkal előbb elkezdődött, s a nép [melynek lelkében alig élt már más, mint az ellenszenv, a gyűlölet az urak s mit ezek kisajátítottak, a haza ellen,] elnyomorított sorsában rögtön külföldre állt, ha ott több pénzt, jobb megélhetést sejtett."[6]

Mindennek következtében az első világháború előestéjére az akkor kb. 250 ezer lakosú Bukarestben a magyarok száma több tízezerre mehetett. A pontos számok megadásával Mikecs László is csak kísérletezett; sem a magyar kivándorlási adatok, sem a román népszámlálásiak nem adnak pontos felvilágosítást. A becslések tág határok között mozognak. Bartalus János lelkész, a Magyar Társulat tiszteletbeli elnöke 1899-ben, az újonnan megindított magyar újság szerkesztői beköszöntőjében mintegy húszezerre tette a bukaresti magyarok létszámát;[7] ez a szám a bevándorlás folytán a későbbi években még biztosan emelkedett. 1901-ben Bálinth János 40–50 ezer magyart emleget, akiknek 90%-a cseléd (ám nem világos, hogy a bukarestiekre vagy a romániai székely bevándoroltakra gondol-e).[8] Beke György 1930-ra vonatkozóan 24 ezernyi magyar anyanyelvű bukarestiről tud az egykori népszámlálásra hivatkozva.[9] Árvay Árpád a romániai népszámlálásra hivatkozva 1899-ben 28 ezer, 1930-ban 24 ezer magyarról tud Bukarestben, amihez hozzáteszi, hogy e számokat az egyházi nyilvántartások és a konzulátusi becslések (a munkavégzési engedélyek kiadása) alapján még kb. 6–8 ezerrel meg lehet toldani mindkét időpontra vonatkozóan.[10] Ez a magyarság származási helye és bevándorlási ideje szerint, továbbá társadalmilag és felekezetileg igen tagolt volt; leginkább az egyházak igyekeztek összefogni őket. Legismertebb közülük a református egyház. 1815-ben alapították meg a bukaresti református egyházközséget, amelynek hamarosan népiskoláját is létrehozták,[11] s melynek 1855 és 1869 között Koós Ferenc, az ismert misszionárius lelkipásztor volt a vezetője. Az ő szervezőmunkája, szerkesztői kezdeményezései és utóbb megjelent emlékiratai, nemkülönben a Czelder Mártonnal kialakult konfliktusa az egyház önállósága kapcsán (ami végül is távozásához vezetett) jól ismertek.[12] Kertész József református népiskolai tanítóként, Nagy Sándor református lelkészként írta meg visszaemlékezéseit.[13] Más szerzők írásai is közrejátszhattak abban, hogy kialakult a kép: a regáti, szűkebben a bukaresti magyarság nemzeti és vallási megmaradásában elsősorban a református egyház és társadalmi szervezetek játszottak kulcsfontosságú szerepet, a katolikusok pedig csaknem elhanyagolhatóak. Mikecs László szerint „katolikus szervezésük nem lehetséges"[14]; lehangoltan idézi a katolikus pap Tornyai Ferenc beszámolóját (aki nem túlságosan kedvező tapasztalatokra tett szert paptársai és felettesei körében), ám nem tud arról az élénk szervezeti életről, ami 1898 után kibontakozott a Bărătzia templom körül. Azt gondolom, ez a sommás vélemény árnyalható lesz, ha jobban megismerjük a katolikus kötődésű szervezetek helyzetét, tevékenységét. Ebbe a sorba illeszkedik a bukaresti Bărătzia templom, Bálinth János és a Szent István Király Egyesület is. Természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a romániai, illetve a bukaresti katolikusok éppúgy, mint a reformátusok vagy más vallásúak egy túlnyomó többségében ortodox környezetben éltek, ahol gyakorlatilag törpe kisebbséget alkottak, s ahol olykor még azt is kétségbe vonták, hogy vallásuk vallás (különösen a reformátusok esetében, akiknek még templomukra is fel kellett tenniük a keresztet, mert máskülönben az épületet nem is tartották volna templomnak[15]). A reformátusok „igazi magyar" jellegét persze látszat sze-

[6] MIKECS László 1989, 146. Mikecs László könyvének új kiadásának függelékében a szerkesztők közölték a szerzőnek azokat a megjegyzéseit is, amelyeket a cenzúra az első megjelenés idején kihúzott a szövegből, vagy amelyeket Mikecs maga illesztett be cédulákon. A [ ]-be tett betoldás is ilyen, a 418. oldalon.

[7] Olvasóinkhoz! *Bukaresti Közlöny,* I. évf. 1. szám, 1899. szeptember 18/30.

[8] BÁLINTH János 1901, 167.

[9] BEKE György 1980, 48.

[10] ÁRVAY Árpád 1998. Forrásait (a népszámlálásiakat sem) sajnos nem közli.

[11] DEMÉNY Lajos 2006.

[12] MIKECS László 1989.

[13] KERTÉSZ József 1913, NAGY Sándor 2000.

[14] MIKECS László 1989, 411.

[15] OBERDING József György 1940, 35.

rint alátámasztja, hogy román reformátusok (korábbi térítési kísérletek mellett is) nem voltak, míg román nyelvű katolikusok nemcsak hogy voltak, hanem egyházszervezetük is kiépült a 19. század végével.

A Bărătzia templom (melynek neve alighanem etimológiailag összefügg a ferences szerzetes értelmű *barát* szóval) régi alapítású: bulgarita ferencesek már a 17. században újjáépítették. 1812-ben kőépület épült, és a városban ez volt az egyetlen római katolikus hely 1847-ig. 1848-ban leégett, 1852-ben, az újjáépítés után a bulgár ferences provincia egyesült a magyar Kapisztrán provinciával, s ez négy romániai ferences kolostort érintett: Bukarest, Târgoveşti, Râmnicu-Vâlcea, Câmpulung. Ez időtől kezdődik a magyar ferencesek szolgálata is itt, ami nem tarthatott soká, mert e négy rendházról a Kapisztrán tartomány 1863-ban lemondott a római székhelyű Congregatio de Propaganda Fide, a Hitterjesztés Szent Kongregációja javára. Az már perszonálúnióban élő, az egyesülés útján levő két fejedelemségben ekkor még nincs önálló katolikus egyházszervezet, a joghatóság a Propaganda Fide kezében van. A bukaresti püspökséget Róma 1883-ban alakította meg (érseki rangra 1930-ban emelték), a nikapoli püspökségből önállósítva; 1900-ban 25 plébániája volt szerte az országban, köztük sok helyen magyarok is éltek vagy éppenséggel többséget is alkottak.[16] A baratziai plébánián 1863 után két szerzetes működött, Berhárth Felicián és Elekes Áron (román) hitszónok, német szolgálatra Struzina Ágoston passionista volt beosztva. Ez időtől kezdve 9 órakor volt magyar mise, és vecsernyét is mondtak magyarul. A szerzet visszavonulása után az iskola is új vezetés alá került, Vizi Dénes római katolikus kántortanító működött 1898-ig, attól kezdve a keresztény iskolatestvérek vezették a fiúiskolát, ahol kb. 150 gyerek volt.[17]

Bálinth János volt az a kulcsfigura, aki körül a plébánián megpezsdült az élet. 1862-ben született Csíkgörócsfalván, ferences szerzetes lett (Ágoston néven), majd világi papként folytatta pályáját (nem tudunk részleteket erről az elválásról). Öt évig működött Bukarestben 1898-tól 1903-ig, majd Giurgiuba helyezték, ahol még két évig dolgozott. Igen korán, 43 évesen halt meg 1905-ben. Fényképpel kísért nekrológját a *Romániai Magyarok Nagy Képes Naptára* közölte 1907-re szóló kötetében (*1. kép*). Érdemei között emeli ki, hogy megalapította a Bukaresti Magyar Újságot, a Szent István Király Egyesületet, mely rövid idő alatt Románia legnagyobb taglétszámú szervezetévé nőtte ki magát, s „ő volt az, aki érdeklődést kezdett ébreszteni a romániai magyarság sorsa iránt otthon is".[18] Érdekes, hogy e rövid megemlékezés nem szól a csíksomlyói búcsújárásról, pedig ez a kezdeményezés túlélte Bálinth Jánost.[19] Művei közül maradandó az 1901-ben megjelent *Szent István Király Egyesület Emlékkönyve*, amelyet szerkesztett és nagyrészt írt is, és amely közvetlen híradást tartalmaz a búcsújárás előkészületeiről, lefolyásáról, majd az emlékkönyvi jellegen messze túlmutatóan részletesen bemutatja nemcsak a szervezet további fejleményeit, hanem a többi bukaresti szervezetek és intézmények életét is. Fontos forrás ez immár több, mint száz éve, s talán nem optikai csalódás mondatja, hogy meglehetősen ritkán hivatkozott, alig ismert forrás.

Innen ismerhetünk meg néhány olyan kezdeményezést, amelyek talaján az 1900. évi első búcsújárás is kinőhetett. Mindenekelőtt látnunk kell, hogy a bukaresti magyarság társadalmi szerveződéseiben nagy szerepe volt foglalkozási csoportoknak és társadalmi hovatartozásnak, ezek között is különösen a középrétegeknek. Az *Emlékkönyv*ből például kiderül, hogy az „intelligens osztály", ügyvédek, orvosok, építészek az Osztrák–Magyar Egyesületbe tömörülnek, hogy külön nőegylete van a protestáns asszonyoknak, hogy korábbi, 1882-es alapítás után 1900-ban éled újjá a bukaresti magyar katolikus nők Mária Egyesülete (Rózsafüzér Társulat). A közlekedés modernizációját, gépesítését megelőzően a magyar kocsigyártók is jelentős elkülönült csoportot alkottak, amelynek anyagi ereje is volt önálló tevékenységhez. Kovách Géza írja, hogy „a Hunnia pártfogásával alakult meg 1891. június 16-án a Bukaresti Kocsigyártók Társulata, az egyetlen nem román ajkú ipartársulat egész Romániában".[20] Itt tömörültek olyan iparosok, akiknek kezdeményezésére néhány évvel később, 1897-ben emlékoszlopot állítottak fel a Nyergestetőn az 1849. augusztusi csata emlékére. Bálinth János (aki akkor még nem volt Bukarestben), részletesen leírja ennek történetét. A kezdeményezők nemigen törődtek saját tevékenységük megörökítésével, pár év alatt még azok a gyűjtőívek is elkallódtak, amelyeken az adományozók nevei szerepeltek. Arra sem gondoltak, hogy ha még várnak egy-két évet, kerek évfordulóra avathatták volna fel az emlékművet. Minden bizonnyal a millenniumi magyar ünnepségek játszottak közre benne, hogy Bukarestben Boga Tamás kocsigyáros és társai, akik csaknem mind csíkkozmási szülöttek voltak és a későbbi szerveződésekben is aktív szerepet játszottak, pénzgyűjtésre, emlékműállításra határozták el magukat. A szerző közli az avatóünnep-

[16] A bukaresti érsekség területén 1990-ben a lakosság száma 10,5 millió, a hívek száma 105 ezer, a plébániák száma 31, a papok száma 63. DIÓS István 1994, (II. kötet) 109.

[17] BÁLINTH János 1901, 154–160; ÁRVAY Zsolt 1998.

[18] *Romániai Magyarok Nagy Képes Naptára 1907-re*, 141.

[19] Alakjára és törekvéseire nemrégiben újságcikkekben hívta fel a figyelmet BARABÁS István 2002a; BARABÁS István 2002b.

[20] KOVÁCH Géza 1996, 20.

ségre készült díszes emléklapot is, és kiemeli, hogy „Isten egyszerű embereket választ sokszor céljai kivitelére, mert ezúttal épp a *hontalan magyarokat* választotta arra, hogy előhírnökei legyenek nagy idők félszázados évfordulójának" (kiemelés tőlem, M. T.).[21] További részletezést mellőzve is láthatjuk, hogy adva volt a társadalmi kapcsolathálózatoknak az a gazdag szövedéke, amelyre támaszkodva egy alkalmas szervező egyéniség közbejöttével új ötletek is megvalósulhattak.

Előkészületek

Pünkösd szombatja, a csíksomlyói nagybúcsú ideje 1900-ban június 2-ra esett; a bukaresti szervezés március végén, alig több mint két hónappal korábban kezdődött meg és hetek alatt, igen hatékonyan zajlott le. A közvetlen előkészületeket Bálinth János epikus részletességgel leírja az *Emlékkönyv*ben, további részletek pedig újságjából derülnek ki. Nem magának tulajdonítja a kezdeményezést, hanem mintegy spontán beszélgetésből kipattant ötletként mutatja be, amelynek már voltak előzményei: egyéni formában már máskor is jártak Csíksomlyón a búcsúban bukarestiek. Boga Tamás, a fentebb már említett kocsigyáros március 16-án egy eljegyzésen Mihály Antal szerény hajlékában mint keresztapa felvetette, hogy a házigazdával együtt, aki szintén csíki székely, most is el fognak menni a csíksomlyói búcsúra. A pap tájékozatlan kérdésére, hogy hogyan, innen is szoktak menni, igen volt a felelet. Idézzük a továbbiakat:

„Az szép, mondám erre, de sokkal szebb volna, ha tömegesen mennének, mintegy kis keresztalját képezve. Megjegyzésem nem talált süket fülekre, s örömmel hallottam; ha vajon lehetséges volna? ezt a kételkedő kérdezkedést.

Miért ne, ha szervezkedünk, csak vezetőről kellene gondoskodni; kellene egy tekintélyesebb ember, ki magára vállalná a búcsújárás vezetését, mondám én, s mihelyt ilyet kapunk, én azonnal kihirdetem (mint lapszerkesztő, ti. az akkor még reményteljes szülött, ma már halott *Romániai Magyar Néplapban*).

A keresztapa a búcsújárás eszméjének is mindjárt keresztapja lett, s már a következő vasárnap ki volt téve a felhívás a búcsújárás érdekében tartandó gyűlésre a Baratzia plébániára Boga Tamás úr nevével.

Eljött végre a kitűzött vasárnap, 1900 március 31-ike.

Vecsernye után szám szerint 18-an jöttünk össze a lapban közzétett indítvány megvitatására. Hogy ez összejövetel kikből állott, mily eredménnyel tanácskozott, azt az alábbi jegyzőkönyv mutatja."[22]

Az 1900. március 31-én kelt jegyzőkönyv szerint Bálinth János „Ajánlja, hogy szervezzenek meg egy 'bucsu járó egyesületet' e nevezetes év emlékére, egyesülten zarándokoljanak *Csik Somlyóra* Pünkösdkor, a csiki székelyek *Rómájába*, mutassuk meg, hogy az idegenben is igazi magyar katholikusok maradtunk." Pénzt szedtek be az induláshoz (5 frank, mely áldozócsütörtökig 10 frankra egészítendő ki), hogy aki jelentkezik, vissza ne maradjon; vasúti kocsi bérlést kezdtek intézni, és gyűjtést indítottak egy zászlóra: „Bálinth János ajánlatára elfogadják, hogy egy díszes '*keresztlobogót*' szerezzenek; egyik oldalon Mária, Magyarország királynéja képpel; a másikon Szent István király képével, ki 900 év előtt Máriának ajánlotta országunkat. Egy ily keresztlobogó nehány 100 frankba kerül, s csak a hívők hozzájárulásával hozható össze, épp azért az alakuló bizottság mindjárt meg is kezdte a gyűjtést e célra." Elhatározták azt is, hogy „a búcsújárásban nemcsak katolikusok, de más vallásúak is vehetnek részt, ha az előírt feltételeknek, mi a fegyelemre vonatkozik, magukat feltétlen alávetik; azonban a bizottság tagja csak katolikus lehet."[23]

Bálinth János a szervezés idején indította meg a *Romániai Magyar Néplap* című újságot (*2. kép*).[24] Áprilistól kezdve rendszeresen közölte a keresztlobogóra kiadott gyűjtőíveken beérkezett adományokat nevekkel, összegekkel.[25] Április végén részleteket is megtudunk a szervezésről:

„Ezúttal arról is értesítjük a Bukarestben és Románia többi városaiban élő magyar katolikus testvéreinket, hogy a búcsújárásra jelentkezni akarók május 15-ig Bálinth János társulati igazgatónál (Baratzia 33) jelentkezéseiket megtehetik. A jelentkezésnél tíz frank lefizetendő biztosíték képpen, erről nyugta lesz kiállítva, s ez az összeg az utazási költségbe lesz betudva. Minél többen megyünk, annál kevesebbe kerül.

Ha olvasóink vidékről is óhajtanak csatlakozni, a csatlakozás Plojesten és Predeálon lesz. Természetesen a részt venni óhajtók előre a biztosítékot bekül-

[21] Az *Emlékkönyv* segítségével, bő idézetekkel újra felidézi a történetet: BARABÁS István 2002b.

[22] BÁLINTH János 1901, 14–15.

[23] BÁLINTH János 1901, 16–17.

[24] Az 1900. januártól decemberig megjelent újság nem teljes sorozata tudtommal csak Bukarestben, az Akadémiai Könyvtárban található meg (nincs meg sem Budapesten, sem Kolozsvárott), talán ez is az oka, hogy eddig viszonylag ismeretlenebb maradt. Rá való hivatkozást is csak a *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*ban találtam: BEKE György – KOVÁCS János I, 1981. Hencz Hilda a 19. századi bukaresti magyar sajtó keretei között tekintette át (olykor pontatlan adatokkal, HENCZ Hilda 1995); másik, románul közölt tanulmánya (HENCZ Hilda 2005) számomra nem volt elérhető.

[25] *Romániai Magyar Néplap,* I/17. szám (április 29.); I/20. szám (május 20.); I/21. szám (május 27.); I/22. szám (június 3.).

dik személy után 10 frankot, ami aztán kipótolandó lesz; a nyugtát postán fogjuk küldeni.

Testvérek! – 900 éve, hogy a magyar nemzet a keresztvíz alá hajtotta fejét – jertek minél többen, hogy mutassuk meg, hogy az idegenben is magyar katolikusok maradtunk.

A búcsú-jelvények, a kereszt-lobogó és zászlóra az ajándékok nyugtázva lesznek s mindig köszönettel fogadtatnak.

Tömörüljünk, honfitársaink, a kereszt alá.

A régi ívek tulajdonosait tisztelettel kérjük az eddigi gyűjtésről beszámolni, hogy nyugtázhassuk; az ívek tovább gyűjtésre ellenjegyezve vissza fognak adatni."[26]

Az ívek április végi adataiból kiderül, hogy 11 íven gyűjtöttek, egy-egy íven 1–20 név szerepel, a legkisebb összeg 50 bani, a legnagyobb 5 frank. Április végéig a zászlóra már 420 frank gyűlt egybe. Az adakozók nevei között nemcsak magyarok, hanem románok és németek is előfordulnak. A gyűjtés összesítését az *Emlékkönyv* is közli, de csak a neveket, az összegeket már nem.

A résztvevők tájékoztatását szolgálta Bándi Vazulnak, a csíksomlyói gimnázium akkori igazgatójának cikke a csíksomlyói Mária-szobor történetéről.[27] Röviddel az indulás előtt, május 27-én jelent meg az újságban Nagy István asztalosmester *Megyünk Máriához* c. verse, amely az *Emlékkönyv*be nem került be (itt az 1. függelékben közöljük). Ugyanebben a lapszámban közölték az indulással kapcsolatos tudnivalókat is.

A zászló időben elkészült, induláskor a csoport már magával vihette. A *Romániai Magyar Néplap*ban június végén jelent meg ezzel kapcsolatban érdekes epizód.

„Már a gyűjtés kezdeténél említettük, hogy a lobogó díszítésre *Kovács Ferencné* asszony egy magyar nemzeti szalagot ajándékozott.

Hogy most még egy díszes szalag, második hazánk szalagja is díszíti azt, *Cretzu Tódorné* őnagyságának köszönhetjük, ki az elindulás előtti nap lepte meg a választmányt kedves ajándékával. Most már teljes díszben tündöklik előttünk 'Szt. István király gyermekeinek' a legmagyarabb főpásztor által megszentelt harci lobogója; oly bátorítólag, oly hívogatólag tekintenek reánk hazánk mennyi pártfogói onnan a lobogóról, hogy akinek szívében a hit s a hazaszeretet még lobog, lehetetlen ne álljon a szent jelvény alá."[28]

A búcsúra indulók tehát az utolsó pillanatban a magyar nemzeti szalag *mellé* egy román nemzeti szalagot is kaptak a zászlójukra, még ha ez a cikkben csak körülírva szerepel is.

A június harmadikán megjelent lapszám tudatta, hogy:

„Csütörtök reggel egy 80 személyből álló búcsújáró csoport utazott Csík-Somlyóra a 'Szent István kir. gyermekei egyesület' tagjai. Külön csoportokban is sokan mentek, kik részint Brassó, részint Csík-Szeredában csatlakoznak. A menetben a 'Buk. magy. betegs., temetkezési és közművelődési egyesület' is 5 tagú bizottsággal van képviselve.

Csoport vezető Boga Tamás társ. elnök. Lapunk szerkesztője róm. kath. pap is a búcsúmenettel elutazott. A visszaérkezés csütörtökre van tervezve.

Isten hozza vissza szerencsésen a hazafias lelkű lelkipásztort szerető híveivel együtt körünkbe.

Megbízás

A szerkesztő úr távollétére a lap szerkesztésével Badjon Ede úr lett megbízva."[29] (*3. kép*)

Az első búcsújárás lefolyása

Az egy hetes búcsújárás június 1. (csütörtök) és június 9. (péntek) között zajlott le. Programját, lefolyását a Szent István Király Egyesület Emlékkönyvéből ismerhetjük meg a legrészletesebben (a teljes szöveget a 2. függelékben közöljük). Figyelemre méltó a beszámoló, illetve a zarándoklat néhány jellegzetessége.

Csíki székelyként és egykori ferencesként a szervezőnek, Bálinth Jánosnak közvetlen tapasztalatai lehettek a hagyományos csíksomlyói pünkösdi búcsújárásról akár 20–30 évre visszamenőleg is. Ismerte a szokásokat, a viszonyokat, tudta, mi a program és mire kell számítani. Az utat úgy szervezte meg, hogy az egyesítette magában a zarándoklat és az oldottabb hazalátogatás vonásait. Az indulás időpontját úgy választották meg, hogy a búcsú szombatját megelőző este már elhelyezkedhessenek Somlyón, s az akkori viszonyok között hosszú utazás során megszálltak Brassóban. Az ünnep lezajlása után nem indultak vissza rögtön, hanem hagytak maguknak időt rokonok meglátogatásra is. Ahogy a gyalogos zarándokok a székelyföldi falvakban, a bukarestiek is a saját templomuk udvarán gyülekeztek és szentmise meghallgatása után indultak útnak, a pályaudvarra. Nem voltak egyedül, búcsúztatók népes csoportja kísérte ki őket.

[26] *Romániai Magyar Néplap,* I/17. 1900. április 29. 3–4. oldal.

[27] *Romániai Magyar Néplap,* I/18. 1900. május 6., 2. A szöveg voltaképpen részlet Bándi Vazul hosszabb munkájából, amely teljes terjedelmében napvilágot látott az *Emlékkönyv*ben is. Ottani címe: *Zarándoklásunk célja a Csik Somlyói Kegyhely ismertetése*, a 24–40. oldalakon. Egy címoldal nélküli xeroxmásolat arról tanúskodik, hogy ez a szöveg megjelent külön is nyolcadrét füzet alakban 29 oldalon; ám ezt a nyomtatványt semmilyen katalógus és/vagy bibliográfia vagy utalás nem tartalmazza, így az írás eredeti címe és keletkezésének ideje egyelőre felderítetlen.

[28] *Romániai Magyar Néplap,* I/25. szám, 1900. június 24., 4–5.

[29] *Romániai Magyar Néplap,* I/22. szám, 1900. június 3., 6.

Nem hiányoztak a búcsújárók nélkülözhetetlen jelvényei sem. Az újonnan csináltatott díszes keresztet az első állomáshelyen, Brassóban vették át, s pénteken reggel már ezzel indultak tovább. A somlyói Mária-szoborhoz külön díszes koszorút vittek (Nagy Irén és Ütő Karolina kisasszonyok), a keresztet a menet élén egy Csíkszentgyörgyről elszármazott apa és fia vitték (Mihály Antal és Gyurica), a zászlóanyák Boga Tamásné és Farkas Ignácné voltak. Zászlójukon ott volt a magyar és a román nemzeti szalag, s a „kék selyem" lobogót húsz évvel később is megragadó emlékként idézi fel Kádár Ferenc, amikor somlyói diákéveiről ír.[30] Ezek a jelvények a bukaresti katolikusok életében más alkalmakkor is szerepet játszottak, a nem sokkal későbbi úrnapi körmenet alkalmával például ezekkel vonultak ki.[31]

A csoport részvétele vallási értelemben is teljesnek mondható, igyekeztek „teljes búcsút" nyerni. Mindkét nap részt vettek a szentmiséken, ugyancsak mindkét nap a körmeneteken, sokan gyóntak, áldoztak. Érdekes, hogy hétfőn kilencen megbérmálkoztak közülük, javakorabeliek is, asszonyok többen, mint férfiak. Köztük volt Boga Tamás is, a csoport egyik tekintélyes vezetője, aki akkor már 52 éves volt. A búcsú alkalmával tért át a református egyházból katolikus hitre ifj. Brezula Antalné Brezula Zsuzsanna, aki szintén megbérmálkozott.

A csoport és vezetője szembesülhetett azzal, hogy az ő részvételük a búcsúban különlegességnek számít, pozitív és negatív értelemben egyaránt. A beszámoló némi malíciával emlékezik meg róla, hogy a határon elvámolták koszorújukat, s a szász határőr barátságtalan megjegyzésektől sem tartóztatta meg magát a búcsújárók láttán – amire persze megkapta a frappáns választ s a hozzá fűzött utólagos kommentárt is. A zarándokok fogadásáról Somlyón a községi bíró, Márkos Dénes gondoskodott (nem értesülünk pontosan, hol és hogyan voltak elszállásolva), és azt is megtudhatjuk, hogy Fehér Antal főszolgabíró „kitüntető figyelemmel szórakoztatta a bukaresti *keresztalját* a búcsújárók ezrei közt" (vajon mit is jelentett ez?). A kitüntető figyelem jele volt, hogy pünkösd szombatján maga az erdélyi püspök, gróf Majláth Gusztáv Károly fogadta a zarándokok küldöttségét, a mise végén pedig megáldotta keresztjüket és zászlójukat. Ez utóbbi minden jelenlevő zarándok számára világos jele lehetett annak, hogy itt igazán különleges és fontos csoport van jelen. A bérmálkozók közül a legtekintélyesebbnek, Boga Tamásnak Becze Antal, Csík vármegye alispánja volt a bérmaapja.[32] Feltűnik, hogy nincs szó arról, hogy Bálinth János papként milyen szerepet vállalt a búcsúban, gyóntatott-e, s arról is hallgat a beszámoló, hogy találkozott-e ferencesekkel, egykori rendtársaival. Azt kissé keserűen említi meg, hogy „a két év előtt eltávozottra még a rokonai is alig ismertek reá", s hogy ekkor találkozott utoljára édesanyjával, aki csakhamar eltávozott az élők sorából. A vasárnapi napon a bukarestiek részt vettek a helybeli gimnázium ünnepségén is, kedden pedig az alcsíkiak látogatást tettek a Nyergestetőn az 1848-as emlékműnél.

E látogatásról az *Emlékkönyv* csak szűkszavúan emlékezik meg, pedig a részletek a csíkkozmási tanító, Kömény Gyula tollából megjelentek Bálinth János lapjának június 24-i számában (3. függelékben közöljük). E látogatásban főleg a zarándokcsoport csíkkozmási, illetve alcsíki tagjai vettek részt, nem mindenki. A megemlékezés félig-meddig rögtönzött jellegű volt, nem előzte meg alaposabb előkészítés, mégis impozáns műsort állítottak össze és valódi „népünnepély" lett a dologból. A kozmásiak már a búcsúban rebesgették, hogy „ezen úri emberek hozzánk is eljönnek a Nyerges tetőre". Pünkösd keddjén a reggeli mise után hirdette ki a plébános, hogy délután kettőkor kivonulás lesz a Nyergestetőre, mire a megadott időben 4–500-an indultak el. Az emlékműnél beszédet mondott a helybeli plébános, énekelt a vegyeskar, szavalt a helybeli tanító, egy tanítójelölt és a lázárfalvi tanító, elénekelték a Szózatot, majd jókedvű falatozás vette kezdetét. „Hantra dűltek s mindnyájan jóízűen lakmároztak ott, hol őseink kétségbeesett harcot vívtak, szívták a jó fenyőillatot ott, hol őseink lőporfüstöt nyeltek, hol őseink porai nyugszanak." A hosszú kocsisor késő délután ért vissza a faluba, ahol még a főtéren is elénekeltek pár nemzeti dalt, majd szétoszlottak. A cikkíró így összegzi benyomásait: „hálát adok az Istennek, hogy Ő a bukaresti magyar honfiakba annyi vallási és nemzeti érzést, annyi akarat és tetterőt öntött, hogy az, az idegenben oly sok megpróbáltatások között és után is kifogyhatatlan." A nemzeti és vallási érzés megnyilvánulásainak érdekes vegyülékét figyelhetjük meg ebben a talán nem is túl jelentős megemlékezésben, ami nem kötődött jeles alkalomhoz, évfordulóhoz, csupán az emlékmű korábbi kezdeményezőinek somlyói búcsújárása szolgáltatta hozzá az alkalmat. A hagyománynak, újítás-

[30] Kádár Ferenc, dr.: Székelyek találkozása. *Magyar Nép,* II. évf. 22. szám, 1922. június 3., 1–2.: „…De legnagyobbat dobban a szívünk, mikor a nagy diákok küldöttsége meglobogtatja a bukaresti magyar kereszt kék selymét. Mert jönnek onnan is, eljöttek legtöbbször székely testvéreink, hogy a magyar ének szárnyalásán összeölelkezzék lelkük a honi keblek kegyeletével. És mennyi szeretet, mennyi melegség várta, fogadta őket!..."

[31] *Romániai Magyar Néplap,* I/24. szám, 1900. június 17., 6.: „A díszes lobogó nemcsak Csíksomlyón, de itt is tetszésre talált, azonban még ennél is dicséretre méltóbb a tagok lelkes összetartása."

[32] *Romániai Magyar Néplap,* I/24. szám, 1900. június 17., 1–2.

nak, tudatosságnak és spontaneitásnak érdekes összefonódása ez.

A visszaindulásra csütörtökön került sor, érzékeny búcsút vettek a kegyhelytől, a szobortól, és rövid brassói megállás után pénteken délelőtt érkeztek vissza Bukarestbe. Ahogy a székelyföldi zarándokok a maguk gyalogos menete alkalmával, a bukarestiek is a templomban fejezték be útjukat, Te Deum-ot énekelve oszlottak szét.

A bukarestiek zarándoklata élénk helyi visszhangot váltott ki, amely megmutatkozik a sajtóban. A *Csíki Lapok*, amely a búcsúról hosszas beszámolót közöl, június 6-i számában emlegeti fel a bukarestieket (ezt idéztük dolgozatunk elején). A *Csíkmegyei Híradó* ugyanazon a napon (amikor a bukarestiek még Csíkban voltak), röviden számolt be a búcsúról, s itt egy mondatban szól a bukarestiekről: „Nagy feltűnést keltettek különösen a bukarestiek, a brassóiak és a csángók."[33] Ugyanazon az újságoldalon külön cikkben is kitér rájuk (közöljük a 4. függelékben). A cikkíró hálás a román kormánynak a 70%-os külön vasúti kedvezményért.

Néhány héttel később, a *Romániai Magyar Néplap* július 1-i számában jelent meg a *Romániai székely testvéreink* c. cikk dr. B. I. szignóval (lásd 5. függelék), amely újra felidézte a búcsújárók csoportjának lelkesedését, valamint a görög hősöket megidéző 1849. augusztusi nyergestetői csatát és az ottani emlékmű felállítását. Innen azt is megtudhatjuk, hogy a megye közbenjárása ellenére a magyar oldalon a csoport mégsem kapott utazási kedvezményt a hazaútra.[34] A kedvezőtlen tapasztalatok mellé sorakozik, hogy a székelyföldi kiadók a felhívás ellenére sem küldik újságjaikat Bukarestbe. Tervbe vették egy márvány kereszt felállítását a Salvator kápolnához, ez később nem valósult meg.

A résztvevők neveit az *Emlékkönyv* külön cím alatt közli (lásd 2. függelék). Alább a jobb áttekintés kedvéért betűrendbe állítva is közöljük a névsort. Ez csak a csoportos utazásban részt vevőket sorolja fel, rajtuk kívül is voltak mintegy 60-an. A névsorban szereplők között 56 nőt és 30 férfit találunk; 12 házaspár van, akik közül heten a férfi nevénél („és neje") szerepelnek, öten pedig mindketten névvel. Az 56 nő között még további 14-en szerepelnek asszonynéven; nem biztos, hogy a többiek 30-an mind hajadonok, de nagyobb részük talán igen. Öten becenéven szerepelnek, közülük egy fiú esetében csaknem biztosak lehetünk benne, hogy gyerekről van szó (Jancsó Péterke), a lányok esetében talán alacsonyabb társadalmi állásuk a magyarázat. A további rokoni kapcsolatokra egy további forrásokra támaszkodó mikroelemzés vethetne fényt.

1. Bálinth János rk. lelkész
2. Ábrahám György és neje
3. Ambrus Róza
4. Antal Albertné
5. Bálint Péter és neje
6. Bálinth András
7. Balló Erzsébeth
8. Barabás Teréz
9. Bartalis Regina
10. Bartos Mihályné
11. Bene Imre
12. Birta Anna
13. Boga Tamás társ. elnök.
14. Boga Tamásné úr a.
15. Botár Árpád
16. Botár Péterné
17. Both Erzsébet
18. Botos József
19. Brezula Antalné (ifj.)
20. Broser Vilmos és neje
21. Czakó Antal
22. Cseke Eliza
23. Cseke György
24. Cseke Sándorné
25. Csomortáni Bálint
26. Csomortani Bálintné
27. Domokos János és neje
28. Fánta Miklosné
29. Farkas Ignácz
30. Farkas Ignáczné úr a.
31. Ferencz Lajos
32. Ferencz Mihály
33. Fodor Nándorné
34. Fülöp Pálné
35. Galló József
36. Gergely Ignácz
37. Imre Mihályné
38. Jancsó Péterke
39. Kajtár Jánosné (özv.)
40. Katona Albertné
41. Kedves Róza
42. Kelemen Teréz
43. Kicsi Borbála
44. Kiss Andrásné
45. Kiss Dávid és neje
46. Kiss Ferenc
47. Kovács Róza
48. Köpe Klára
49. Kristó Katalin
50. Kristó Veró
51. Lakatos Trézsi
52. Lengyel Julianna
53. Lósa Lajos
54. Meskó Jánosné
55. Mihály Antal
56. Molnár Lajos (ifj.) és neje
57. Nagy Etelka
58. Nagy Gizella
59. Nagy Irén k. a.
60. Opra András
61. Opra Andrásné
62. Ötvös Mári
63. Pál Liza
64. Pichler Ferencz
65. Salamon Károly
66. Sárosi Péterné
67. Spleis Károly
68. Suszter Nina
69. Szálbanovici Félixné
70. Szász Gizella
71. Szebeni Pál és neje
72. Tamás György
73. Tóth Katalin
74. Ütő Gábor
75. Ütő Gáborné
76. Ütő Karolina k. a.
77. Váta Mária
78. Volnert Mária
79. Zsigmond Istvánné

Az Emlékkönyvben külön mellékelt egész oldalon közölték az Egyesület vezetőinek csoportképét (*4. kép*), a következő felirattal: (fent) „A társulat alapítási eszméjének kezdeményezői:" (alul, a személyek alatt): „Meskó János, az alapítás fáradhatatlan munkása; egyhangúlag választott alelnök. – Bálint János, r. k. miss. lelkész, igazgató, – Mihály Antal, a kereszt lobogó első hordozója a szent hegyen. Az ő hajlékában jött szóba először a búcsújárás eszméje. – Boga Tamás, az alakuláskor egyhangúlag választott

[33] A pünkösdi ünnepek. *Csíkmegyei Híradó,* I. évf. 23. szám, 1900. június 6., 4.

[34] *Romániai Magyar Néplap,* I/26. szám, 1900. július 1., 2–3. A cikk alcíme szerint a *Csíki Híradó* közleményének átvétele, de abban az időben ilyen című újság nem volt, a hasonló című *Csíkmegyei Híradó*ban pedig az „eredetinek" nem találtam nyomát.

elnök." Megtaláljuk a búcsújárók csoportképét is (*5. kép*), alatta a következő aláírás szerepel: „A bukaresti magyar katholikusok első búcsújárása Csík-Somlyóra 1900. Pünkösd ünnepén. A Szent István Király egyesület" új kereszt lobogója és a „Rom. kath. gyermek segély egylet" zászlója alatt. Vezették: Bálinth János, magyar missionárius lelkész és Boga Tamás, társ. elnök. Lobogó keresztanyák: Boga Tamásné és Farkas Ignácné úrnők. Koszorús leányok: Nagy Irén és Ütő Karolina kisasszonyok." A képen a résztvevők közül 28-an látszanak lépcsőzetesen öt sorba elrendezve úgy, hogy hátul középen van felállítva a két zászló. Legtöbbjük férfi; négy hölgy az első sorban foglal helyet a két vezető férfi mellett két oldalt; alighanem ők a név szerint megemlítettek. A nők hosszú, széles galléros ruhában, virágos kalapban vannak, a férfiak sötét öltönyben, a kor divatja szerinti felhajtott gallérral, nyakkendővel, egy kivételével bajuszt viselnek. Mindnyájan a kamerába néznek, helyzetük jelentőségéhez mért komolysággal. A zászlón jól kivehető Szent István király alakja, amint koronáját felajánlja Szűz Máriának, és az 1900-as évszám. A képen állók többségének nevei, egymás közötti kapcsolataik, emlékeik, reményeik, várakozásaik, törekvéseik – rejtve maradnak az utókor előtt.

A folytatás

A bukarestiek Szent István Király Egyesülete a következő években is megszervezte a somlyói búcsújárást. A helybeli sajtóban éppúgy, mint a romániaiban elő-előfordulnak a beszámolók vagy a rövid említések.

1901-ben ezt olvashatjuk róluk:

„A Brassó városi búcsúnép Fuksz segédlelkész vezetése alatt a délelőtt 11 órai, a bukaresti magyar katholikusok nagy serege Bálint János lelkész és Vizi Dénes kántor vezetése alatt nemzeti színű szalagokkal és kokárdákkal ékeskedve a délután egy órai vasúti vonattal érkeztek Szeredába, s onnan rövid idő alatt gyalog Somlyóra, kik a legnagyobb érdeklődés tárgyai voltak."[35]

Ez alkalommal (is) a bukarestiek a brassóiakkal együtt a körmenetben előkelő helyet foglaltak el: a laborium és a papság (kordon) mögött haladtak. Ez a hely a későbbi beszámolók szerint állandósult, s így elejét vehették korábbi években megesett versengéseknek a keresztalják között. Egy évvel később, 1902-ben úgy látszik, elmaradt a szervezett búcsújárás:

„A bukuresti (sic!) magyarság közül is rándultak ki többen, de nem kereszt alatt és nem oly számban, mint az utóbbi két évben, mert kedvezményes vasúti jegyeket kieszközölni nem tudtak, s a hosszú út költséges volta miatt sokan otthon maradtak."[36]

1903-ban a bukarestiek újra ott haladnak a körmenetben a megtisztelő helyen:

„A rendes évi látogatókon kívül a bukaresti katolikus székelyek mintegy 120-an ismét eljöttek és a 'Kissomlyó' hegyre történt körmenetek alkalmával mindkét alkalommal közvetlen a körmenetet vezető pap után mentek. Ez a legfontosabb és az ott menőkre nézve a legnagyobb tisztességet hozó hely."[37]

1904-ben (amikor a Szent István Király Egyesületet alapító Bálinth János már nem Bukarestben működött), a Csíki Lapok így számolt be a bukarestiekről, akik mellett ebben az évben először a Brăilából érkezettek is megjelentek:

„Szombaton érkezett meg vonattal a bukaresti magyarság több mint száz főben, ékes nagy keresztjük alatt, papjuk vezetése mellett, s ami eddig nem történt, Braillából is közel százan jöttek külön kereszt alatt és szintén egy pap vezetése mellett az ott élő kat. magyarok közül, kiknek megjelenése örvendetes benyomást gyakorolt a székelynép között, látván, hogy idegenbe szakadt véreik nem csak nemzetiségüket, hanem nyelvüket és vallásukat is épségben megtartani s a faji összetartozandóságot híven ápolni meg nem szűnnek.

A bukaresti székely–magyarok mellükön magyar, a braillaiak román és magyar nemzeti szalaggal ellátott kokárdát viseltek."[38]

1905-ben az időjárás megzavarta a búcsút, mert szűnni nem akaró eső volt, ami a környékbeliek létszámát erősen leapasztotta, és azt is megakadályozta, hogy a kikerülést megtartsák. A bukarestiek viszont ez évben is eljöttek 113-an.[39]

1908-ban hallunk újra a regátiakról. Ez év márciusában Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök körlevélben szabályozta a somlyói búcsújárás rendjét, többek között püspöki intéző bizottságot állított fel a szervezés összefogására és a rend fenntartására. Ennek egyik tagja az érkező keresztalják létszámát tartotta nyilván a vezetők bemondása alapján. A *Csíki Lapok* ennek nyomán adott hírt az érkező falvak és városok népéről:

„A bejelentések szerint 49 községből 9640 hívő érkezett a búcsúra. Azonban ez nem a végszám. Majdnem ugyanennyien jöttek szekéren, vasúton s a kereszten kívül gyalog. A közelebbi községek némelyike, ha kereszt alatt jött is, nem jelentette be az érkezők számát, mivel csak vasárnap érkeztek. A megjelentek számát közel húszezerre tehetjük. A legnagyobb

[35] *Csíki Lapok,* XIII/22. szám, 1901. május 29.

[36] A pünkösdi búcsú. *Csíki Lapok,* XIV/21. szám, 1902. május 21.

[37] Pünkösdi búcsú Csíksomlyón. *Csíkszereda,* I. évf. 23. szám, 1903. június 7., 6.

[38] A pünkösdi búcsú. *Csíki Lapok,* XVI/23. szám, 1904. május 25.

[39] A pünkösdi búcsú. *Csíki Lapok,* XVII/24. szám, 1905. június 14., 2.

kereszt Gyimesfelsőlok és Gyimesközéplokról jött, összesen ezerháromszázan voltak. A csíkszentkirályi és csíkszentimrei 600, a rákosi 500 hívőből állott. Romániából két kereszt jött: Brailából negyvenkilencen, Bukarestből pedig százharminchatan."[40]

A *Romániai Hírlap* a hírek között kicsivel többet mond, megtudjuk a vezető, Szabó István egyesületi jegyző nevét:

„A bukaresti „Szent István Egyesület" f. hó 5-én indult el a csík-somlyói búcsúra. A búcsúsok száma 135 tagja sorakozott a kibontott zászló alá, szép rendben vonult ki a 'Gára de Nord' állomásra. Úgy a román mint a magyar államok 50 százalékos vasúti kedvezményben részesítették a búcsúsokat, kiknek vezetője a 'Szent István Egyesület' jegyzője Szabó István honfitársunk.

A brailai 'Szent László Egyesület' 60 tagja is Gyimes felé vette útját, hogy a csíksomlyói búcsún lelkészük vezetése alatt részt vegyenek. E szép és nemes intézmény, mely immár néhány év óta szokássá vált, sok kivándorolt magyar honfitársainknak nyújt kedvező alkalmat, hogy övéiket az édes hazában kevés költséggel fölkereshessék s néhány napig a rég elhagyott családi tűzhelyen szeretteik körében a viszontlátásnak örvendjenek."[41]

1909-ben két héttel pünkösd előtt a világiasabb hangvételű *Romániai Hírlap* első oldalas hosszabb cikkben buzdít a búcsújárásra és az utazás változatosságot biztosító hatásait taglaló okfejtés után méltányolja az addigra már hagyománnyá vált kezdeményezést (lásd 6. függelék). Később rövid hírben adta tudtul az indulást; eszerint a száz tagú csoportot akkor Ferenc Antal rézműves vezette.[42] Megszólalt a *Romániai Magyar Újság* is (lásd 7. függelék), vázolja a „katolikus magyarok tömörülése" folyamatát, az egyesületalakítást, de a búcsújárása vonatkozóan konkrétumokat kevésbé tartalmaz.

1910-ben ugyanez a lap a búcsú előkészületeiről is hírt ad, és néhány nappal a tervezett indulás előtt közli a jelentkezettek neveit is (lásd 8. függelék). Tíz évvel az első búcsújárás után vagyunk, érdemes a két névsort összevetni. Noha a címben száznál több résztvevő szerepel, ez inkább csak biztatás lehet: a névsor 76 személyt tartalmaz, 52 nőt és 24 férfit (az arányok szinte változatlanok 1900-hoz képest). Azonos személy, várakozásunkkal talán ellentétben mindössze öt van (Ambrus Róza, Barabás Teréz, Farkas Ignác, Gergely Ignác, Nagy Gizella). Persze nem kizárt, hogy az „és neje" megjelölés még tovább azonos személyeket takarhat, tehát hogy többen is lehetnek, akik már tíz év előtt részt vettek az első vállalkozásban. Az akkori szervezőkből és vezetőkből viszont nincs senki. A nevekből hat házaspár látszik jelen lenni. További családi kapcsolatokra utalhat, hogy a 76 résztvevő között a házaspárokon kívül 10 nevet viselnek ketten vagy hárman, azaz alighanem rokonok. Pünkösd vasárnapi számában a laptárs, a *Romániai Hírlap* így adta hírül a hagyomány folytatását:

„Mint minden évben, úgy az idén is a Szent István Társulat kezdeményezésére búcsújárás rendeztetett a Csíksomlyón megtartandó búcsúra. A búcsújárók Huszti János a Szent István kir. Egyesület vezetése alatt múlt pénteken indultak el. Az idén száznál több honfitársunk kereste fel ez alkalommal az édes hazát, hogy honfiúi érzelmeit ismét felélessze és néhány napot otthon élő rokonai körében eltölthessen. Vezesse a mindenható őket mint a romániai magyarság képviselőit ez útjukon, mellyel a vallásosság gyakorlása mellett hazafiúi érzelmeiket is érvényre emelik."[43] (*6. kép*)

A *Csíki Lapok* viszont ebben az évben csak szűkszavú beszámolót adott a bukarestiek említése nélkül.[44]

A következő évben a romániai sajtóhíradások a korábbi megszokásnak megfelelően tudatják a bukarestiek elindulását, részvételét, az indulás idejét. Láthatjuk, hogy állandósult motívum lett a „vallásos érzés" és a „hazafias érzület" összekapcsolása, verbálisan is:

„Mint minden esztendőben, úgy az idén is népes csoportot vezet a bukaresti Szent István Király Egylet a csíksomlyói búcsúra. E búcsújárások rendezése miatt kettős dicséret illeti az egyletet, mert a hazarándulóó csoport nemcsak vallásos érzéseinek tesz eleget, hanem ezek az évenkénti látogatások kiválóan alkalmasak arra is, hogy emeljék a csoport tagjaiban a hazafias érzületet és a hon iránti lelkesedést."[45]

Hasonlóan állandó motívum lett a százas létszámhatár kiemelése akár előzetes biztatásul, akár utólagos elismerésül. Ugyanebben a cikkben a szerző (nem egészen pontosan) úgy emlékszik, hogy „a búcsújárások fokozatosan nőtték ki magukat ilyen népszerűekké. Eleintén alig volt egy kis töredék, amely hazajárogatott. De aztán évről évre nőtt a csoport, s ma már a százan felüli létszám a megszokott". A kezdeti gyűjtések után, amikor a fő szervezők elkészíttették a zászlót, a keresztet, a zarándoklatok

[40] Csíksomlyói pünkösdi búcsú. *Csíki Lapok,* XX/24. szám, 1908. június 10., 2.

[41] A csíksomlyói búcsú. *Romániai Hírlap,* II. évf. 23. szám, 1908. június 7. (vasárnap) 2.

[42] *Romániai Hírlap,* III. évf. 38. szám, 1909. május 30. (vasárnap) 2.

[43] A csíksomlyói búcsú. *Romániai Hírlap,* IV. évf. 20. szám, 1910. május 15. (vasárnap) 3.

[44] *Csíki Lapok,* XXII. évf. 21. szám, 1910. május 25., 4.

[45] Bukaresti katolikus magyarok Csíksomlyón. *Romániai Magyar Újság,* III/39. szám, 1911. június 1., 4.

költségei gyakorlatilag az utazásiakra redukálódtak, ezek pedig a csoportos kedvezmények folytán viszonylag olcsónak számítottak. Ezt a „hihetetlenül olcsó" árszintet hozza fel a *Romániai Magyar Újság* cikke 1912-ben, melynek következtében a jelentkezők száma több százra is rúg, akik „mind szegény sorsú magyarok, akik kapva kapnak az alkalmon, hogy olcsó utazási díjért vallásos meggyőződésüknek és hazafias érzéseiknek áldozzanak."[46] (lásd 9. függelék, *7. kép*) A cikkben a részvételi díjak mellett a búcsús programot is ismertették. Eszerint a bukarestiek csak péntek délután 2-kor indultak (tehát nem egy nappal előbb és nem egy hajnali mise után), s a brassói szállás után szombat hajnalban vonatoztak tovább, hogy egyenesen érjenek oda a körmenetre. A program ismertetése arra mutat, hogy a néhány évvel korábbi idők megszokását ismételték meg, hiszen a szombati és vasárnapi körmeneteket már 1908 óta nem tartották meg a püspök kívánságára, hogy a sorrend körüli incidenseket elkerüljék. A búcsút követően viszont több nap maradt a saját programokra, látogatásokra, hiszen a visszaindulásra csak május 31-én (pénteken) került sor. A szórtabb csoportszervezésre utal, hogy jelzik, az egy órakor induló vonatra menet közben minden állomásnál lehet csatlakozni. Brassóban városnézésre is sor került, hálaadó miséről viszont megint csak nincs szó.

1913-ban rövid előrejelzésből még tudunk a bukarestiek csíksomlyói búcsújárásáról,[47] 1914-re vonatkozóan már nincs adatunk.

Az első világháború után radikálisan megváltozott a bukaresti magyarok helyzete, hiszen egy országba kerültek az erdélyi, székelyföldi területekkel, illetve abban a fővárosban találták magukat, amely a világháború végén sikerrel szerezte meg Erdélyt, és veszélyes ellenfélnek tekintett minden magyar szervezetet, intézményt.

A két világháború közötti évekből az akkori gyér források nem teszik lehetővé, hogy választ adjunk a kérdésre, vajon jártak-e azokban az években is a somlyói búcsúba Bukarestből, és ha igen, hogyan. Valószínűsíthető, hogy alkalmanként voltak bukarestiek a búcsúban, de aligha szervezett formában, hiszen a Szent István Király Egyesület önállósága, egyesülvén a Magyar Társulattal, megszűnt.[48] A két háború között a magyar katolikusok számban is megfogyatkozhattak és szervezettségük is alábbhagyott. Néhány évig fennállt újságjukban, a *Bukaresti Katolikus Tudósító* 1935–1939 közötti évfolyamainak (hiányos) számaiban semmilyen utalás nincs erre. Lukács Mansvét, a népszerű ferences hitszónok 1924-ben ismertetőt írt Csíksomlyóról s itt a bukarestieket is megemlíti,[49] de lehet, hogy ez inkább a múlt emlékeiben gyökerezik s nem az akkori jelen megfigyeléseiben (a háború után csak 1921-ben tarthattak újra pünkösdi búcsút Csíksomlyón).[50] Az *Erdélyi Tudósító* 1926-os adatát elfogadhatjuk, mely szerint:

„Az idei pünkösdkor is a régi keretek között folyt le a híres csíksomlyói búcsú. Közel 30 ezer ember gyűlt össze az egész Székelyföldről, de még Moldovából és Bukarestből is, akiket a faji és vallási összetartozandóság minden pünkösdkor egyesít a Szűz Mária tiszteletében."[51]

A pünkösdi búcsú szónokai között 1932-ben D. André Krizontom (más névalakban: D. André Károly) bukaresti plébános is beszélt, de abban az évben ottani magyar résztvevőkről nincs említés.[52] További források feltárása segíthet majd a homályok eloszlatásában.

A jelenkori helyzet

Ugyancsak egy másik tanulmány feladata lehetne a jelenkori helyzet részletezése, itt csak néhány adatra hívjuk fel a figyelmet. A romániai politikai változás után első alkalommal megtartott csíksomlyói pünkösdi búcsún 1990-ben már a bukarestiek is jelen voltak. A ferencesek saját feljegyzései szerint autóbusszal jöttek, péntek este tízkor érkeztek, 46-an voltak és pap vezette őket, aki magyarul is beszélt. A következő évben, 1991-ben a pap nevét is felírták: Csobán Mihály plébános érkezett 70 autóbuszos zarándokkal. Jómagam is emlékszem, hogy 1996-ban a hangosbemondón keresztül köszöntötték a bukarestieket. Az 1997-es ferences feljegyzés 100 bukaresti résztvevőről tud, Páll Antal vezetésével. Ugyancsak 100 körüli résztvevővel zajló rendszeres zarándoklatokról ad hírt 1998-ban Árvay Zsolt.[53] Újsághír szerint 2000-ben a Romániai Iskolapolgár Alapítvány szervezésében másodszor került sor ifjúsági találkozóra Csíkszeredában a pünkösdi búcsú idején. A szebeni, máramarosszigeti, nagykárolyi, nagyváradi és sepsiszentgyörgyi résztvevőkön kívül bukaresti ifjúsági szervezetek vezetői is jelen voltak a rendezvényen. A mintegy 40 középiskolás és egyetemista

[46] Katolikus romániai magyarok Csíksomlyón. *Romániai Magyar Újság,* IV/35. szám, 1912. május 16. (csütörtök), 4.

[47] A Szent István Király Egyesület búcsújárása. *Romániai Magyar Újság,* V/34. szám, 1913. május 4., 3. A következő lapszámokban viszont nem találtam beszámolót.

[48] NAGY Sándor 2000, 190–202.

[49] P. Lukács Mansvét: Erdély leghíresebb kegyhelyéről. *Magyar Nép,* IV. évf. 21. szám, 1924. május 24., 1–2.

[50] MOHAY Tamás 2004.

[51] A csíksomlyói búcsú. *Erdélyi Tudósító,* IX/22. szám, 1926. június 6.

[52] A csíksomlyói pünkösdi búcsú. *Csíki Néplap,* II. évf. 15. szám, 1932. május 18. (szerda), 2., valamint *Katholikus Világ,* XXIX. évf. 1932. június–július, 149.

[53] ÁRVAY Zsolt 1998, 95.

szombaton részt vett a csíksomlyói búcsús szentmisén és körmeneten, aztán szervezeti és szervezési problémákról hallgattak előadásokat.[54] A búcsús hangulatot felelevenítő riportalanyok között egy bukaresti románt is megszólaltattak.[55]

A régi címén új formában újra megindított fővárosi újság, a *Bukaresti Magyar Közlöny* 2005-ben közölt rövid összeállítást a búcsújárásról *Bukaresti magyarok a Szűzanyánál* címmel.[56] Négy résztvevő (mind nők) mondandóját Bogdán Zsuzsanna jegyezte le. Panait Mária elmondta, hogy 1990 óta a bukarestiek „*minden évben* elzarándokolnak a hagyományosan pünkösd szombatján zajló csíksomlyói búcsúra" (kiemelés tőlem, M. T.) Páll Antal címzetes esperes vezetésével. Péntek este tízkor indultak autóbusszal, hajnali négyre érkeztek meg a templomhoz, és még aznap délután négykor vissza is indultak, hogy este tízre hazaérjenek. A kegyhelyen megérkezéskor a templomba mentek, Máriát köszöntötték, misén vettek részt, és reggel mentek keresztutat járni, aztán a déli ünnepi mise után levonultak a hegyről és készültek hazaindulni. György Katalin 72 évesen tizenötödszörre volt Somlyón, és mint mondja, „el sem tudom képzelni, hogy én ne lennék ott". Stoica Ilonka a falubelijeivel való találkozásnak örült, Göde Anna pedig úgy érezte, mintha újjászületett volna. A rövid, egy napos búcsújárás formájában voltaképpen beleilleszkedik a modern somlyói zarándoklatok rendjébe: a szombati napra koncentrálódó ünnepen igyekeznek ott lenni mindazok, akik jelen akarnak lenni a búcsúban, s így a vasárnap is, az éjszakai virrasztás is kényszerűen elmarad. Az éjszakai buszozással meg lehet takarítani a szállásköltséget, a gyors hazaindulás lehetővé teszi, hogy a fáradalmakat vasárnap ki lehessen pihenni. A költségek és az idő kímélése vezet ide; száz éve még jobban ráértek az emberek egy hetes programokat csinálni maguknak.

A bukaresti katolikus zarándokok voltak az elsők, akik 1900-tól kezdve egy másik országból indultak el a somlyói búcsúra, határon keltek át és élményeiket egy határon túli helyzetben adták, élték tovább. Fővárosi, nagyvárosi lakosok voltak, akiknek mind voltak székelyföldi, erdélyi gyökereik, rokonaik. Kapcsolataik megtartása, vallási hagyományaikhoz való ragaszkodásuk mellett a nemzeti érzés megformálása, kifejezése volt legfőbb motiváló erejük. Ez azonban egymagában kevés lett volna rátermett szervező egyéniségek, alkalmas szervezeti formák létrehozása és megfelelő anyagi erő híján. Az első világháborút megelőző másfél évtizedben mindezek szerencsés együttállása lehetővé tette nemcsak a búcsújárás megvalósítását, hanem azt is, hogy az egykorú eseményekről és szervezésekről forrásértékű beszámolóink legyenek. Tanulmányunk célja ezek hasznosítása és bemutatása volt.

Mohay Tamás - ELTE BTK, Tárgyi Néprajzi Tanszék, mohayt@elte.hu

Irodalom

ÁRVAY Árpád
1998 A bukaresti magyarok lélekszámának alakulása, *A Bukaresti Petőfi Művelődési Társaság Értesítője 1994–1997*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 139–144.

ÁRVAY Zsolt
1998 A bukaresti római katolikus magyarok vázlatos története, *A Bukaresti Petőfi Művelődési Társaság Értesítője 1994–1997*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 87–100.

BÁLINTH János (szerk.)
1901 *A Bukaresti Szent István Király Egyesület Emlékkönyve* (A bukaresti magyar egyházak és egyesületek rövid ismertetésével), Bukarest.

BARABÁS István
2002a Egy százéves Emlékkönyv margójára, *Romániai Magyar Szó*, 2002. január 4. Forrás: www.hhrf.org/rmsz/02jan/r020104.htm
2002b Regáti székelyek, *Hargita Népe,* 2002. február 9. Forrás: www.hhrf.org/hargitanepe/2002/feb/hn020209.htm

BEKE György
1980 *Fölöttünk a havasok,* Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár–Napoca.
1998 *Kossuth-emigráció Bukarestben: magyar emlékírók a régi Romániában,* Közdok, Budapest.
2004 Magyarok Bukarestben, *Bukaresti Magyar Közlöny,* Új évfolyam, 7 (július), 6–9.

[54] Ifitalálkozó Csíkszeredában. *Hargita Népe,* 2000. június 12. (http://www.topnet.ro/hargitanepe/archiv0/junius/000612/napi.htm)

[55] „Dan Stoenescu, Bukarest: Megható ennyi embert egy helyen látni, mi Bukarestben hallottunk a csíksomlyói zarándoklatról, de természetesen a sajtó sokszor torzító interpretálásában. A valóság egészen más, ezt látni kell, valóban megható és felemelő. Köszönjük, hogy részt vehettünk." Uo. a *Valami vonz bennünket* c. cikkben.

[56] Bukaresti magyarok a Szűzanyánál. *Bukaresti Magyar Közlöny,* II. évf. 6. (18.) szám, 2005. június 9.

BEKE György – KOVÁCS János
1981 Bukarest magyar irodalmi élete (címszó), *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon,* I. kötet, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 297–302.
BOGDÁN Zuzsanna
2005 Bukaresti magyarok a Szűzanyánál, *Bukaresti Magyar Közlöny,* II, 6 (18), (július) 9.
DEMÉNY Lajos
2006 A bukaresti református egyházközség és a magyar iskola a 19. század első felében, *A Bukaresti Petőfi Művelődési Társaság Értesítője 1998–2005,* Tipoholding S. A., Bukarest, 116–171.
DIÓS István (főszerk.)
1994 *Magyar katolikus lexikon,* II, Szent István Társulat, Budapest.
HENCZ Hilda
1995 Bukaresti magyar sajtó a XIX. században, in: Kiss Jenő (szerk.): *Örökség és feladat. Tanulmányok romániai magyar könyvekről, könyvtárakról,* EMKE Könyvtári Szakosztályának kiadása, Sepsiszentgyörgy, 112–139.
2005 Presa maghiară bucureşteană (1860–1941) /Varianta prescurtată/, *Materiale de istorie şi muzeografie,* vol. 19, Bucureşti, 9–111.
KERTÉSZ József
1913 *Tíz év a romániai magyar misszióban,* Stief Jenő és társa, Kolozsvár.
KOVÁCH Géza
1996 Magyar élet Bukarestben a XIX. század második felében, in: Uő (közzéteszi): *Magyar élet a régi Bukarestben,* ELTE BTK, Budapest, 7–35.
MIKECS László
1989 *Csángók,* Optimum Kiadó, Budapest. (eredeti: 1941.)
MOHAY Tamás
2004 Kájoni Jánostól Márton Áronig: Kétszázötven év a csíksomlyói pünkösdi búcsújárás alakulástörténetéből, in: Pócs Éva (szerk.): *Rítus és ünnep az ezredfordulón,* L'Harmattan, Budapest–Marcali Városi Helytörténeti Múzeum, Marcali, 221–243.
2007 Vonzáskör változásban: búcsújárás Csíksomlyóra, *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2006,* 273–324.
NAGY Sándor
2000 *A regáti magyarság, Tanulmány a havasalföldi és moldvai szórványmagyarságról* (Sajtó alá rendezte, a bevezetőt és a jegyzeteket írta: Sz. Nagy Csaba, Demény Lajos utószavával), Kalota, Kolozsvár–Zé Kvk., Sopron.
OBERDING József György
1940 Az óromániai magyarság, *A m. kir. Erzsébet Tudományegyetem Kisebbségi Intézetének Kiadványai 11*, Taizs Nyomda, Pécs.

Maghiarii bucureşteni la pelerinajul din Şumuleu-Ciuc

(Rezumat)

Bazat pe presa contemporană şi pe memorii, lucrarea prezintă pelerinajul maghiarilor din Bucureşti cu ocazia de Rusalii la Şumuleu-Ciuc, începând din 1900. În primele decenii studiate în Bucureşti au trăit aproximativ 25 de mii de maghiari, în bună parte romano-catolici. Atracţia locului tradiţional al pelerinajului din Şumuleu-Ciuc oferit Mariei în secolele XVIII–XIX, la început s-a extins numai asupra Secuimii, apoi, în a doua parte a secolului al XIX-lea şi asupra altor zone catolice maghiare din Transilvania. Pelerinii din Bucureşti au fost organizaţi de Asociaţia Regele Sfântul Ştefan, fondată de meşteri înstăriţi în anul 1900 sub conducerea preotului romano-catolic János Bálinth. În pelerinajul lor organizat până la primul război mondial au luat parte de obicei în jur de 100 de persoane. După o perioadă mai lungă, din 1990 romano-catolici bucureşteni organizaţi în grupuri iau parte din nou la pelerinajul din Şumuleu-Ciuc, în fiecare an. Revenirea cu aceste ocazii pe fostul pământ natal îi ajută în exprimarea şi susţinerea identităţii etnice şi confesionale.

Hungarians from Bucharest on the Pilgrimage of Şumuleu-Ciuc

(Abstract)

Based on contemporary press and memoirs, the paper presents the Pentecostal pilgrimage of the Hungarians from Bucharest in Şumuleu-Ciuc, starting with 1900. In the first studied decades there were approximately 25.000 ethnic Hungarians living in Bucharest, partly of Catholic religion. The attraction for this traditional place from Şumuleu-Ciuc offered for Mary in the 18th-19th century, expanded first in the Szekler region, and in the second part of the19th century in other Catholic, Hungarian regions of Transylvania, as well. The pilgrims from Bucharest were organized by the Association of Saint King Stephen founded in 1900, mainly by weel-of craftsmen and led by the Catholic priest János Bálinth. Approximately 100 people participated on their pilgrimage, organized until World War I. After a longer period, since 1990 the Catholics from Bucharest have participated each year at the pilgrimage in Şumuleu-Ciuc. Their return to homeland and the common feasting of Pentecost help them in expressing and maintaining their ethnic and confessional identity.

Függelék

1. Nagy István: Megyünk Máriához
Romániai Magyar Néplap, I/21. sz.
1900. május 27., 4. oldal

Kilenc száz éve már annak,
Keresztnek hódol a magyar,
Hogy vége a pogányságnak
Vajk vezér országában.
Az eretnekség irtója
Lett Vajkból, Szent István király
Csekély néppel ment ellenük,
Vérontásig harcolt velük.

Szent királyunknak fejére
Koronát helyezett az ég,
Mit reménye felett nyere
S rá szent esküvést is esküvék.
Meg is tartá adott szavát,
S érte kivonta szablyáját;
Ezért maradt áldott keze
Mai napig meg épségben.

Mi, kik e szent társulatba
Jelenben beiktattatunk,
Szűz Mária oltalmába
István útján folyamodunk.
Ő ajánljon be münket is
Máriának oltalmába,
Hogy nézzen kegyesen reánk
Külföldre szakadt árvákra.

Szent István gyermeki vagyunk
E perctől amíg csak élünk,
Szent hitünk mellett harcolunk
S ha szükség érte elvérzünk.

Meg nem rettent minket ki se
Él a magyarok Istene;
S ki védte István királyunk,
Minket sem hagy el, jól tudjuk.

Szent hitünket éleszteni,
Harcolva is megtartani,
Szent hitünknek gyalázóit
Bármi módon leálcázni.
Harcra szállni a kereszttel,
Mint szent királyunkkal népe,
Ezt fogadjuk, s meg is tartjuk,
Hogy királyunkhoz juthassunk.

Jöjjetek hát! tömörüljünk
Férfiak, gyermekek és nők,
Álljon a szent kereszt alá
Ki hiszi az üdv szent tanát.
Menjünk el a szent búcsúra,
Erdélyhoni Csík-Somlyóra,
Ott kérjük az Isten anyját,
Magyaroknak pátrónáját.

Hit, remény és láng szeretet
Vezúvkép lobog keblünkben,
Ez érzés vezet tehozzád,
Mária, jó édes anyánk!
Arra kérni – eszközöld ki
Fiadtól a szent kegyelmet,
Hogy majd életünk alkonyán
Honi hant boruljon reánk.

Bukarest, 1900.
Nagy István aszt.-mest.

2. Bálinth János: Az első búcsújárás története
Bálinth János 1901, 41–48.
A szövegközlés során a helyesírást és központozást a mai alakra hoztuk.

Elérkezett végre a jelzett indulás reggele. Pünkösd csütörtökén reggel telt meg a Baratzia templom udvara utazók és kísérőkkel, 5 órakor a zarándoklat vezetője, Bálinth János szentmisét olvasott, a mise végén felhangzott a ,,Jöjj el szentlélek Isten" magasztos himnusza, minek végeztével az állomás felé indult a csoport. Az egy csoportban indulók mintegy 90-en elfoglalták a számukra a Román Vasúti Igazgatóság által engedélyezett 3-ad osztályú kocsit (megjegyzem, 4 frankot fizettünk, tehát 50% volt engedve), amiről a zarándokok mindig is hálás kegyelettel fognak megemlékezni.

Nyolc óra néhány perckor zakatolt a vonat, s nemsokára a gárát ellepő magyarok csoportja el volt válva, mert a kikísérők száma, nem nagyítok, ha azt mondom, meghaladta a 200-at, szent énekek s a rózsafüzér közös imádkozása közt érkezett a csoport Predeálra.

A román részen étkezett a csoport, míg megkezdődött az átbocsátás, s aztán a magyar fináncok buzgó munkája, a szimatolás.

Jellemző az egyik magyar vámhivatalnok kifakadása a vezetőhöz: ,,Minek való az ilyen zarándoklat, ülnének ott, s dolgozzanak, hisz úgy is szerethetik a hazát, ha soha nem látják." Mire a vezető csak annyit jegyzett meg a szász Atyafinak, „úgy látszik az úr látja, de mégsem szereti – elég kár, hogy a kenyerét eszi".

Egy egyszerű, de díszes koszorút* (*jegyzet hozzá*: Később Seier Németh Ignác, tekintélyes virágkereskedő a Calea Victorián a királyi paláttal [palotával] szembe, árát /50 frank/ nem fogadta el) is vitt a csoport Honunk Nagy Asszonyának, Máriának kegyelete jeléül. Ez sem kerülte el sorsát, mert a testvéries szeretet fejében 11 magyar forint 22 korona vámot fizettettek érte, megfizettük, mert annak volt szánva, kinek Anyai palástja *900 év óta* védi édes hazánkat, melytől bár távol élünk, de amelyet igazán szeretünk.

A hivatalos nyerseség másképp nem hűtötte le vágyódásunk, sem a zöld szász gúnyos megjegyzése. De miképp is, mikor már a haza éltető szellője lengett át. Legfeljebb egy nehéz sóhaj tört fel a jobbak szívéből, hogy a magyart gyűlölő ilyen idegen szívja hazánk balzsamos levegőjét, s eszi kényelmesen kenyerét, míg sok, a haza szeretetétől lángoló szív külföldön senyvedni kénytelen. *A sors, a sors, a sors!!!*

Így esett túl a bukaresti magyar katolikus zarándok csoport az átszállás nem egészen kényelmes sorompóján, s indult aztán a kitűzött cél felé.

Este 9 órakor Brassóban volt a csoport, elszállásolta magát a „Fehér-ló" vendéglőbe, hol a később indultak is csatlakoztak hozzájuk.

Legelső dolog volt átvenni az új keresztet, amit az udvaron, mikor feltűztek, mindenki kárpótolva lett eddigi fáradságáért.

Reggel 5 órakor a már most kézbe vett jelvénnyel örömmel indult a mintegy 120-ra szaporodott csoport „Csík-országa" felé.

Ha eddig egyhangú is lett volna az utazás, most már nem volt az. Felhangzott az örömének a búcsújáróknak ajkain „Szülőföldem szép határa, Megláttalak valahára" énekelték oly szent lelkesedéssel, amilyennel csak a honába visszatért magyar tudja énekelni.

Aztán a csíki állomáson meg-megállott a dal; elhalt az áhitat imája az ajkakon s felváltotta a mindenütt felhangzó örömkiáltás: édesapám, anyám, testvérem! fiam, gyermekem, leányom; mert hát rég egymást nem látott szülők, gyermekek, testvérek, rokonok borultak egymás kebelére. Így volt ez minden egyes alcsíki állomáson, mert hát mindenütt vártak valakit a bukaresti hazatérők közül. De azért dicsérettel említem meg, hogy a zarándokok nem maradoztak el a szülőfaluknál, sőt, sok csak intett szeretteinek s haladt a vonattal a közös édesanyához, Máriához. Végre egy utolsó jelszó, *Csíkszereda,* leszálltunk, s pár percet áldoztak a Felcsíkhoz tartozók is szeretteik viszontlátásának, mialatt a jelvényt feltűzték, s a vezető pap egyházi ruhát öltött, hogy szép rendben, ima-, és énekszóval, gyalog vonuljunk a kegyhelyhez, esedezni kegyelemért Máriához.

Szép volt a menet, nem a nagy sokaság miatt, hanem széppé tette a lelkesültség, mi az arcokon sugárzott.

A menet előtt vitték a busásan levámolt *koszorút* a Mária-szoborhoz Nagy Irén és Ütő Karolina kisasszonyok, ezt követte az impozáns kereszt, melyet Csíkszentgyörgyről 30 év előtt eltávozott Mihály Antal és fia, Gyurica, ki a külföldön is jó magyarnak született és nőtt fel, Csíkszentimréről való Farkas Ignác emeltek a szent hely felé. Őket követték virágfüzérrel a keresztanyák: *Boga Tamásné* és *Farkas Ignácné* úrasszonyok.

A menet közepén haladt az Egyesület patriarchiális alakú elnöke, Boga Tamás, ki tekintélyes kocsigyáros az idegenben, s méltán lehet büszkesége *Kozmás* községének.

A menetet a nemrég hazátlanná lett, volt Szent Ferenc rendi áldozár, két év óta Bukarest misszió egyházmegyei pap, Bálint János (P. Ágoston) vezette.

A két év előtt eltávozottra még a rokonai is alig ismertek reá. Keserves tapasztalás jutott ez alkalommal a vezetőnek; hogy míg ő első tekintetre mindenkit megismer, addig őt nem ismeri senki. Nem baj, ő is vigaszért jött vissza, nem az emberekhez, hanem Máriához, a kegyelmek és vigasztalások mennyei királynéjához.

Épp azért elfeledte e percben a múltat, mikor látta a kettős sugár tornyú templomot, melynek falai közt Szt. Ferenc gyermekei nagy gonddal századok óta őrzik a székely nép e legszentebb ereklyéjét.

Pénteken d. u. 1 órakor már a kolostor díszes templomában ott térdelt az áhitatos csoport a kegykép előtt. Aligha egy szem is száraz maradt az ihlet e pillanatában az öröm édes könnyeitől.

Áhitatosság után a figyelmes községi elöljáróság Márkos Dénes községi bíró vezetése alatt vette gondjai alá a nem várt, de annál nagyobb örömmel fogadott testvéreket, gondoskodtak az elhelyezésekről, szóval nagy testvéri szeretettel fogadták a hazatérteket, amiért e helyen is hála és köszönet; úgyszintén Fehér Antal főszolgabíró úrnak, ki kitüntető figyelemmel szórakoztatta a bukaresti *kereszt-alját* a búcsújárók ezrei közt. (A jelen volt áhitatoskodók száma 10–15 ezerre tehető).

Pünkösd szombatja:

E nap nagy szerencse érte a távolról hazazarándokolt csoportot, mert küldöttségét Erdély nagy nevű püspöke, Gróf Majláth G. Károly kitüntető atyai szeretettel fogadta s megígérte a küldöttség tagjainak kérése teljesítését, hogy *új díszes kereszt lobogójukat* (**jegyzet hozzá*: A kereszt „Szűcs és társa" műintézetében készült Budapesten, művészies kivitele minden alkalommal csodálatra ragadja most is Bukarest utcáin a szemlélőket) fel fogja még aznap szentelni.

A küldöttséget Bálinth János római katolikus missziós pap vezette excellenciája elé – részt vettek Boga Tamás társulati elnök, Mihály Antal, Ábrahám György ifb., Molnár Lajos, Ferenc Lajos, Botos József és Galló József urak. 10 órakor kezdetét vette az isteni tisztelet.; az új kereszt alatt örömmel sietett a csoport a templomhajón át a szentélybe, ahol a mise végén a *kegyes Főpásztor* megáldotta a keresztet és a kereszt-képekre, Magyarország Királynéja Mária, Szent István apostoli királyra hivatkozva szívek mélyéig ható szavakban buzdította hazalátogató gyermekeit a vallás és a honszeretet megőrzésére.

E nap körmeneti részvéttel délután véget ért, a csoport tagjai gyónásaikat siettek végezni, hogy másnap pünkösd napján az Úr oltárához járulhassanak; néhányan pedig a *bérmálás* szentségének felvételére készültek hétfői napra.

Hétfőn a bérmálás szentségét szolgáltatta ki a *főpásztor*; mikor a hazatértekből is a *megerősítés szentségét* nagy lelki örömmel vették fel, Boga Tamás társulati elnök, Mihály Antal, Farkas Ignác, Farkas Ignácné, Meskó Jánosné, Meskó Gizella és ifj. Brezula Antalné, ki ez nap lépett vissza a katolikus egyházba.

Részt vett a búcsújáró csoport a római katolikus főgimnázium fényes ünnepén is, hol a hazatértek, úgy a tanári kar, mint az ifjúság részéről nagy előszeretettel fogadtattak.

A csíksomlyói ünnepségek lezajlása után ki-ki rokonai látogatására sietett szerte, Felső-, Alsó-Csík, Kászon és Kézdi-szék felé. A csíkiak kedden visszajöttek Somlyóra, részt vettek a Szt. Antal búcsún is, s aztán csütörtök tűzetett ki a visszaindulás napjául.

Ezalatt aztán épp kitelt az időből, hogy az alcsíki szülöttek a bucuresti magyarok kegyelet emlékét is meglátogathassák – ott a Nyerges-tetőn.

Meg is hozták a kegyelet áldozatát, Bardocz István plébános úr és az alcsíki tanítói kar több tagja közreműködésével magasztos kirándulást rendeztek; a megemlékezés hervadatlan babérkoszorújával adózva a magyar haza szabadságáért elvérzett *hősöknek*.

Végre elérkezett a nem várt indulási nap, *csütörtök.*

A sorsüldözöttek – ismét „Mária" lábaihoz borultak, búcsúimát rebegtek ajkaik a szűz anyához, szóval elbúcsúztunk *„Honunk nagyasszonyától",* a búcsúzás alatt megindult a könnyek árja a szemeinkből, hogy folyjék aztán unos-untalan érte; szép hazánkért s honn maradt szeretteinkért.

Érzékeny könnyek közt bontakoztunk ki szeretteink ölelő karjai közül; tán éreztük, hogy ez az utolsó ölelés – ez az utolsó forró csók lehet sokaknak attól, kit szerettünk. (**jegyzet hozzá:* Ekkor búcsúzott el utoljára szerető édesanyjától a vezető pap is, kit fiának hontalansága fektetett sírjába)

Megindult a vonat, s egyelőre méla andalgás közt vitte tovább a levert csoportot, míg végre Mihály Antal felrázta a kedélyeket, s szíve mélyéből kezdte énekelni az igazi honfi búcsúzó szavait.

Szülőföldem szép határa
Meglátlak-e valahára
Ahol állok, ahol megyek
Mindenütt csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdem
Virulsz-e még szülőföldem?
Azt kérdezem a felhőktől
Azt a suttogó szellőktől. stb.

Mindenki sietett vele elzengeni a búcsúdalt, sokan közülünk akkor utoljára a haza szent földjén.

Brassóban rövid megállás után tovább folytattuk utunkat. Pénteken 11 órakor már itt voltunk idegen otthonunkban – vártak a honn maradt testvérek, együtt siettünk az Isten-házába (a Baratzia egyházba), bezártuk a zarándokutat, a vezető lelkész hálaimája, a „Téged Isten dicsérünk" eléneklése után abban a tudatban, hogy áldást vettünk az Úrtól, szétoszlott a búcsúcsoport.

Vajha mindannyian a hitünkhözi ragaszkodás és honszeretetben is megerősödve oszlottunk volna szét.

A búcsújárás emlékét a mellékelt képpel is megörökítette a nemes lelkesedés, de álljon még itt nevük is azoknak, kik az első búcsújárás részesei voltak.

Az első búcsújárók nevei 1900-ban

Bálinth János rk. lelkész	Bálinth András	Ötvös Mári	Suszter Nina
Boga Tamás társ. elnök.	Gergely Ignácz	Bartos Mihályné	Bene Imre
Bóga Tamásné úr a.	Barabás Teréz	Kelemen Teréz	Lósa Lajos
Farkas Ignáczné úr a.	Botár Péterné	Szász Gizella	Bartalis Regina
Nagy Irén k. a.	Botár Árpád	Ábrahám György és neje	Sárosi Péterné
Ütő Karolina k. a.	Toth… Katalin	Galló József	Nagy Gizella
Mihály Antal	Volnert Mária	Ferencz Lajos	Nagy Etelka
Tamás György	Spleis Károly	Botos József	ifj. Brezula Antalné
Lakatos Trézsi	Fánta Miklosné	Salamon Károly	Meskó Jánosné
Kedves Roza	Kicsi Borbára	Pichler Ferencz	Antal Albertné
Cseke Sándorné	Bálint Péter és neje	Broser Vilmos és neje	Köpe Klára
Cseke György	Balló Erzsébeth	Zsigmond Istvánné	Jancsó Péterke
Cseke Eliza	Fülöp Pálné	özv. Kajtár Jánosné	Ferencz Mihály
Kiss Dávid és neje	Váta Mária	Czakó Antal	Opra András
Kiss Ferencz	Farkas Ignácz	Domokos János és neje	Opra Andrásné
Kovács Róza	Lengyel Julianna	Szebeni Pál és neje	Csomortáni Bálint
Ambrus Róza	ifj. Molnár Lajos és neje	Pál Liza	Csomortani Bálintné
Ütő Gáborné	Kristó Veró	Fodor Nándorné	Szálbanovici Félixné
Ütő Gábor	Kristó Katalin	Birta Anna	Katona Albertné
Both Erzsébet	Imre Mihályné	Kiss Andrásné	

Ezek csak a csoport utazásában részt vevők, a privát jövők száma is megközelítette a 60-at. Szóval igen szép csoportban vált ki, az óriási csoportban a bukaresti kereszt alja.

1901-ben szintén részt vettek a bucuresti magyar kat. a csíksomlyói pünkösdi búcsún, mintegy 80 személy, Bálinth r. k. lelkész vezetésével.

3. Kömény Gyula: Kirándulás a Nyerges tetőre
Romániai Magyar Néplap, I/25. sz. 1900. június 24., 3–4. oldal

A bukaresti 'Szent István király gyermekei egylet'-nek tagjai Csík-Somlyóra a Mária kegyképhez zarándoklásuk alkalmával elmulaszthatatlan kötelességüknek tartották egyúttal a Csík-Kozmás község határán fekvő Nyerges tetőn a bukaresti magyar honfiak által 1848-asi dicső honvédek emlékére létesített honvéd-emlék oszlopot meglátogatni, magyar nemzeti érzésüknek szép jelét adni, és a 48-as félistenek dicső emlékét éltetni. Már Csíksomlyón a búcsú alkalmával is lehetett hallani a kozmási nép ajkán, midőn a többi nép bámulta a bukaresti magyarokat és szép lobogójukat: Igen ám, ezen úri emberek hozzánk is eljönnek a Nyerges tetőre. És csakugyan úgy is lett. Boga Tamás 'Szent István király gyermekei egylet'-nek elnöke több tagtársával június 5-én pünkösd harmadik ünnepén lejött Kozmásra és itt a helybeli plébánossal rövid értekezletet tartott, melynek eredménye az lett, hogy a plébános a szentmise végeztével kihirdette a népnek, hogy d. u. 2 órakor nemzeti színű zászló alatt kivonulás lesz a Nyerges tetőre.

Délután 2 órakor a nemzeti lobogó alá vagy 4–500 ember sorakozott. A cigány-zene „Rákóczi"-ja és „Honvéd induló"-ja mellett haladt ki a menet a 48-asi mártírok által megszentelt helyre. Itt az ünnepély a műsor pontjai szerint kezdetét is vette.

1. Megnyitó. Tartotta Bardócz Tamás kozmási róm. kat. lelkész. Megnyitójában megemlékezett a 48-asi dicső honvédekről, dicső csatájukról, az ármányról, mely lesújtá őket, de az erkölcsi győzelemről is, mely minden 48-asi hős veteránt az égbe emelt.
2. „Isten áldd meg a magyart" Kölcseytől. Énekelte a vegyes kar.
3. „Talpra magyar!" Petőfitől. Szavalta Kömény Gyula, kozmási tanító.
4. „Árpád apánk". Énekelte a vegyes kar.

5. „A gólyához" Tompától. Szavalta Balázs Gyula III. éves tan. jelölt.
6. „Az én hazám". Énekelte a vegyes kar.
7. „A hősök emléke" Rudnyánszky Gyulától. Szavalta Péterffy Árpád lázárfalvi tanító.
8. „Szózat" Vörösmartytól. Énekelte a vegyes kar.
Az énekkart Balló Imre kozmási kántor-tanító vezette.
Minden egyes darab nagyon jól sikerült.

A vén hegyeknek, mely 1848-ban annyi ágyúdörejt, puskaropogást, kardcsörgést, halálhörgést hallottak, jól esett egy kevés enyhe dalt is hallaniuk, mely sebeiknek – mert sok sebe van azoknak, sok ágyúgolyó fúródott oldalukba – balzsamként hatott.

Szavalataikkal az előadók, noha nem sok idejük volt a készülhetésre, tetszést nyertek. Péterffy Árpád szavalatában az emlékezet szárnyán bejárta a holtak sírjait, előidézte a hősöket és nagy tetteiket szemléltette. Balázs Gyula és Tompa Mihály allegorikus költeményével a 48–49-esi szabadságharc után a magyar nemzet elnyomatását, mélabúját, szólásszabadságának elvesztését tárta szemeink elé.

A műsor végeztével a kozmási lelkész megköszönte a bukaresti „Szent István király gyermekei egylet" tagjainak szíves fáradozását, elismerte és méltatta valláserkölcsös és magyar nemzeti érzésüket s őket ezen nemzeti karakter kibomlott zászlója alá való sorakozásra és annak előbbre vitelére buzdította.

Végül „Fiúk, az Isten áldjon meg, Én is iszom, igyatok"-at intézte a plébános a néphez. Ennek is megvolt a hatása. Hantra dűltek s mindnyájan jóízűen lakmároztak ott, hol őseink kétségbeesett harcot vívtak, szívták a jó fenyőillatot ott, hol őseink lőporfüstöt nyeltek, hol őseink porai nyugszanak. De ez nem tudható be vétekül, mert hisz ezen szokás is ősi. Nem táncolt-e Kinizsi is a kenyérmezői diadal helyén? De igen, mégpedig milyen furán! A Nyergestető is győzelem, mégpedig erkölcsi győzelem helye…

A nap a Mitács hegyre hajtá a fejét, sorakozásra inté az elnök az ünneplőket. A hosszú kocsisor megindult. A nyergesi kígyós úton leereszkedve, a mezőn nagy porfelleget hagyva maga után, Kozmásra ért a menet. Itt a főtéren egy pár nemzeti dalt énekelt, mely után csendes lakásukba vonultak a jelenvoltak.

Én, ki szerencsés valék azon napi eseményeket szemlélni, hálát adok az Istennek, hogy Ő a bukaresti magyar honfiakba annyi vallási és nemzeti érzést, annyi akarat és tetterőt öntött, hogy az, az idegenben oly sok megpróbáltatások között és után is kifogyhatatlan. „Csak nem fajult el a székely (magyar) vér. Minden cseppje drága gyöngyöt ér."

Isten éltesse a bukaresti magyarokat, hogy éleszthessék a szívükbe oltott magyar nemzeti érzést és hazaszeretetet, hogy ők egykor a Kanaán földjére, szép Magyarországba legkisebb gyökerestől átültetődjenek.

Kömény Gyula, Csík-Kozmási tanító

4. (Bukaresti búcsúsok Somlyón)
Csíkmegyei Híradó, I. évf. 23. sz. 1900. június 6., 4. oldal

„Nagy feltűnést keltettek a pünkösdi búcsún a bukaresti székelyek. Bálint Ágoston és Boga Tamás elnök buzgólkodásából mintegy kilencvenen jöttek el Bukarestből. Ez alkalomra még odahaza megalakították 'Szent István gyermekeinek búcsús egyletét', s ennek jelvényével tartották péntek de. bevonulásukat. Hoztak magukkal gyönyörű keresztet, melyet szombat de. szentelt fel gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök úr. Hogy Mária iránti kegyeletes ragaszkodásukat kifejezzék, egy pesti cégtől ajándékba kapták. Nem mulaszthatjuk el ezen úton is kifejezni hálánkat a román kormánynak, mely búcsúra jövő atyánkfiainak 70%-os vasúti kedvezményt adott. A körmenetek alkalmával búcsúsaink kitüntető figyelemben részesültek. Hétfőn igen sokan bérmálkoztak meg közülök. Csütörtökön hajnalban indulnak haza, s a kereskedelmi miniszter úrnál a megye részéről megtétettek a lépések, hogy Predealig vasúti kedvezményben részesüljenek. Szívünk melegével üdvözöljük ide haza őket, s kívánjuk, hogy egy év múlva még nagyobb számban jöjjenek haza. A megyei alispán urat, mivel érdekeiket oly melegen karolta fel, tisztelet és elismerés illeti meg.

5. Romániai székely testvéreink. Dr. B. I.
A Csíki Híradó közleménye
Romániai Magyar Néplap, I/26. sz. 1900. július 1. 2–3. oldal

A megélhetés nehéz gondjaitól űzve már régóta keresi fel a székely Romániát. A haza nem tudott elég kenyeret adni, másutt kellett utána nézni a megélhetésnek. A székely közmondásos életrevalósága, szorgalma biztosította, megszilárdította állását az idegenben is. Amennyi gáncs illeti meg sok esetben a nőket, annál nagyobb a férfiak érdeme, kik a magyar iparnak jó hírnevet szereztek.

Idegenbe szakadt atyánkfiai nem csak künn szereztek elismerést, hanem szülőföldjük méltánylására is nagy érdemeket szereztek. Majdnem 50 évig állott jeltelenül az a hely, hol Tuzson maroknyi csapata Leonidásként szállott szembe a tízszeres muszka-osztrák sereggel s a Nyerges tetőt második Thermopilaevé avatta. És íme, míg idehaza közömbösen néztük a szabadság-harcunk félisteneinek vérétől megszentelt hantokat, azalatt odakünn a bukaresti székely véreink hozzák össze filléreiket, s állítanak idehaza emléket a Nyergestetőn. Egyszerű iparosok, Ábrahám István és Boga Tamás az intézők, s az egybegyűlt fillérekből díszes emlék hirdeti székely véreink igazi hazaszeretetét. Büszkék lehetünk rájuk, hogy ügyüket mi is szívünkön hordozzuk.

Amióta Bálinth J. egyik bukaresti baratziai magyar pap, azóta székely véreink szervezkedése még erősebb, összetartozandósága még szilárdabb. Ami még eddig nem történt, az idén – mint a lapokból olvasható volt – kereszt alatt jöttek el a pünkösdi búcsúra, olyan kereszt alatt, mely közel 700 koronába került. Szívünk melegével üdvözöltük őket idehaza. Hogy megkönnyítsük útjukat, miután a román kormány 70%-os vasúti kedvezményt adott, idehaza is megtétettek a lépések a kedvezményes vasúti jegyek érdekében, de a kereskedelmi miniszter nem adta meg. E körülmény ne kedvetlenítse el székely atyánkfiait; sokan vagyunk, kik azért tárt karokkal fogadjuk, ha a honi föld határát átlépik.

Tudomásunk van arról is, hogy a somlyói Salvator-kápolna közelében díszes márványkeresztet fognak állítani, s e tekintetben már a kezdeten is túl vannak.

E tényeket azért soroltuk fel, hogy kellőképpen láthassuk székely testvéreink életrevalóságát. „Segíts magadon, az Isten is megsegít", azt tartják a közmondással. Jóformán valamennyien tagjai a bukaresti betegsegélyző, temetkezési és közművelődési egyesületnek, melynek alapszabályairól közelebbről emlékezünk meg. Ők maguk gondoskodnak ezenkívül, hogy legyen, mi az összetartás hatalmas tényezője.

Lapunk megindulásakor felkérte volt a székelyföldi kiadókat, hogy lapjaikat Bálinth János lelkész (Bukarest, Baratzia) címére ingyen küldjék meg, így székely atyánkfiainak nemcsak újsággal kedveskedjünk, hanem bennük ápoljuk a honvágyat, hazaszeretetet. Szomorúan kellett tapasztalnunk, hogy e felhívásunk csak a pusztában hangzott el. Székelyföldi lapjaink egyszerűen szó nélkül hagyták e felhívást, tudomásul sem vették, annál kevésbé küldöttek példányokat. Ha 20–25 ezer székely (csak Bukarestben) nem érdemel meg ennyit, akkor a székelység iránti közönyösséggel elsősorban csak magunkat vádolhatjuk. Akkor lehetünk minden egyéb, csak nem igazi székely újság. Azt hisszük, hogy egy ingyen példány, melyet Bálinth örömmel osztana ki híveinek, nem okozna egy székely laptársunknak sem rettenetes költséget. Elismerést és követést érdemelnek a *Csíki Lapok*, melyek kiadója így cselekszik, legyen szabad remélnünk, hogy a többi is követni fogja.

Miután elmaradtak a honi újságok, Bálinth maga teremtett hetilapot, megindította a *Romániai Magyar Néplap*ot, melynek homlokzatán a magyar és román címerek legjobban kifejezik a romániai békés egyetértést. Ez újság házi lapja székely testvéreinknek, ez adja nekik az eszmét, ez inti, buzdítja folytonosan összetartásra és táplálja bennük a hazaszeretetet és hozza létre a közös, együttes működés szép eredményeit. Öröm látni e nagy munkálkodást, melyekért Bálinth nemcsak a székelység, hanem a haza háláját is megérdemli, s rászolgál arra, hogy működését idehaza is méltányoljuk s felkaroljuk.

6. Búcsújárások és búcsújárók

Romániai Hírlap, III. évf. 36. sz. 1909. május 16. (vasárnap), 1. oldal

A zord tél elmúltával az áldást hozó nyár szokta az embereket kedvre hangolni, hogy a hosszan tartott fogságból szabadon mozoghassanak. Azért tehát a nyári évszak szokott az utazások és kirándulások évada lenni.

Bukaresti egyleteink is fel szokták használni az alkalmat, hogy egy-egy utazással változást vegyítsenek az élet egyformaságában, mert hisz régi latin közmondás szerint 'Varietas delectat'.

Nagy igazság rejlik ama román közmondásban, mely szerint 'nem az tud sokat, aki sokat olvas, de aki sokat utazik'. mert biz óriási különbség van egy utazás leírásának elolvasása és az utazás tényleges megtétele között, mivel még a legjobb toll által papírra vetett és érdekesen leírt képek is elmosódnak lelki szemeink előtt, míg a saját fizikai szemeinkkel felfogott tárgyak körvonalai majdnem örökké bevéződnek emlékeink lapjára, agyvelőnkbe, és mindig kellemes érzést gerjesztenek, ha egy-egy szép utazásunkra visszagondolhatunk.

Hogy a külföldi utazásoknak instructív értékük van, azt a művelt emberek nagyon jól tudják, és azért a tudomány felkent papjai életüknek nagy részét az idegen népek közt való utazásuknak áldozzák, hogy abból hazájuk számára hasznot merítsenek.

Ha tehát már maga az utazás haszonnal jár, de mily nagy jelentőséggel bír akkor egy-egy hazautazás, pláne miránk az idegenben élő magyarokra nézve, kik a sors szeszély vagy a körülmények parancs szavára kénytelenek vagyunk távol a hazától existenciánkról gondoskodni.

És míg a hithez ragaszkodók felkeresik az egyes csodahelyeket, hogy ott búbánataikra írt találjanak és szenvedéseikben vigaszt keressenek, addig egy csoport magyar embernek Magyarországba, az édes hazába való koronkinti ellátogatása azt a kapcsot, mely a szülőföldhöz köti, még szorosabbá teszi, hogy a fajközösséget tettel is dokumentálja.

Nem bírjuk tehát eléggé méltányolni a Szent István Társulat[57] által a pünkösdi ünnepek alkalmával a csíksomlyói búcsúra évenkint rendezni szokott társas kirándulásukat, mert azáltal otthon élő rokonaikkal, barátaikkal való közvetlen érintkezés a talán már bennük szunnyadó fajszeretetet ébreszti fel, és vonzódásukat ama föld iránt kelti fel, hol a költő szavai szerint „élni és halni kellene", és ha kívüle van is számunkra hely, ahol életünket fenntarthatják ugyan (sic!), de ott csak tengődünk, valódi életet nem élünk, mert hisz örökké igaz marad, hogy: extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita.

Az első magyar király szent nevére keresztelt bukaresti egyesület tagjai a jótékonyság nemes gyakorlása mellett soh'se feledkeztek meg a magyar hazafias érzést megtartani, a magyar fajhoz való szeretetet táplálni, és hogy azt még jobban ápolják, szokták rendezni a csíksomlyói búcsújárásokat.

Hogy pedig látható jellel is fejezzék ki hazaszeretetüket, még az egylet zászlóját is a haza földjén szenteltették fel 1900 évben.

A romániai magyarok búcsújáró helye egész Magyarország, és valahányszor időnk és körülményeink megengedik és lábunkat szülőföldünkre tehetjük, mindig egy-egy adósságot rovunk le ama föld iránt, ahol bölcsőnk ringott, és amelyhez rendületlenül hívek maradni akarunk.

Keserves fájdalom a honvágy, melyre ír és balzsam csak egy hazautazásban lelhető fel egy időre, amely után aztán könnyebben viselhetjük el az idegen légkört, amelybe sorsunk dobott.

Haza! tehát t. olvasónk! Ragadjuk meg a Szt. István király Egylet által nyújtott kedvező alkalmat, hogy lelkünkön könnyebbítve néhány napig a Haza levegőjét élvezhessük, hogy szeretteinket szívünkre ölelhessük!

7. Romániai búcsúsok Magyarországon

Útra kelt a zarándokok csapata

Romániai Magyar Újság, I/43. sz. 1909. május 29. (szombat), 4. oldal

Lélekbeli megtisztulásról ritkán tehet az ember olyan tanúbizonyságot, mint búcsújárás idején. A búcsújárással alkalmat ad a katolikus vallás minden hívőjének arra, hogy vezekeljen hibáiért s külsőleg is kifejezést adjon tisztultabb, egészségesebb, Istennel tetszőbb gondolkozásáról, amely erős oszlopa leend a megjavulás, az erkölcsös élet alapjának.

[57] Elírás, helyesen: … Egyesület.

Romániai róm. kat. magyar híveink évről évre ápolják a búcsújárások iránti ragaszkodó érzelmet, amelyet a csíkmegyei katolikus honfitársak hoztak magukkal és terjesztettek szét Romániában. A régi időben, mikor alig volt valaki, aki katolikus vallású honfitársainknak lelki szükségletét ellátta volna, búcsújárásról nem beszélhettünk. Szerteszéledt a magyarság. Egymásról csak a legközelebbi rokonok és szomszédok tudtak. Nem volt senki, aki a vallásos vagy társadalmi egységességre sürgetett volna. Mindenki érezte, hogy ez rosszul van így, s hogy egyesülni kell.

Aztán egyszer csak elhintette valaki a magot, és Románia minden részében megindult a katolikus magyarok tömörülése. Mi követte volna ezt, mint az egyházalakítás, s ma már nincs számottevő helye Romániának, ahol a magyar katolikusok lelki vigaszukat, lelki szükségleteik kielégítését föl ne találnák.

Ezzel egy időben megindult a társadalmi szervezkedés is. Katolikus körök és egyesületek alakultak és megalakult többek között a bukaresti Szent István Egyesület, azon alapelvvel, hogy a katolikus vallás szokásait, eszméit lobogójára tűzi, s eminens feladatai közé sorolja. E feladatok pontjai között legelső sorban állott a hazai búcsújárások szervezésének feladata, melyet évről évre nagy lelkesedéssel és sikerrel meg is old. Ettől kezdve már rohamosabban terjedtek az eszmék s mind nagyobb és nagyobb csoportok gyülekeztek a búcsújárók egyházi lobogója alá.

A bukaresti Szent István Egyesület ebben az évben is nagy csoportot szervezett. A csoport tagjainak száma meghaladja a százat. Mind katolikus honfitársak, akik a csíksomolyói (sic!) híres templomban mondanak el egy-két imát bűneik bocsánatára. A búcsúsok úgy a román mint a magyar államvasút vonalain kedvezményes árú jegyekkel utaznak. Otthon szeretet fogadja őket. Ez a szeretet a vallásosságnak és a szülőföld iránti ragaszkodásnak szól, amelynek olthatatlanul kell lobognia minden romániai magyar lelkében.

8. Kik mennek Csíksomlyóra?

Összeállították a névsort. – Száznál több résztvevő

Romániai Magyar Újság, II/34. sz. 1910. május 12. (csütörtök), 4–5. oldal

Mint fennállása óta minden évben, úgy az idén is nagy búcsújárást rendez a bukaresti Szent István Egyesület Csíksomlyóra. Ezeken a búcsújárásokon rendkívül sokan szoktak részt venni. A jelentkezők száma rendszerint meghaladja a másfélszázat is.

Az idén szintén igen népes lesz a Bukarestből Csíksomlyóra ránduló csoport. Még mindig folynak a jelentkezések. A csoport pénteken délután 3 órakor indul el a predeáli vonattal. Kedden délig a következők jelentkeztek a csíksomlyói búcsújáró csoportba.

Huszti János, Zölde Miklós, Farkas Ignác, Ferenc Antal, Hammer János, Hammer Simon, Császár Katalin, Dénes Borbála, Buka Regina, Lajos Anna, Lajos Mária, Balló András, Lugosi Julianna, Vaszi Anna, Vaszi Róza, Barti Józsefné, Barti Berta, Nagy Mihályné, Nagy Gizella, Barta Mária, Barta Lina, Buna Sándor, Balog Amália, Szentes Marika, Vizoli Zsuzsánna, Lános István, Pál Borbála, Bándi Lina, Ambrus Ágoston, Ambrus Ágostonné, Ambrus Róza, György Ágoston és neje, Akó Imre, Kopac Veronika, Veress Mária, Orbán Júlia, Feles János, Száva Lina, Takó Józsefné, Hodorecki Erzsébet, Sáros Lajos, Barabás Sándor és Teréz, Fodor Ferenc, Ferenc Antalné, Pinti Lina, Buna István, Buna Ágotha, Toma Józsefné, Dániel Anna, Gégó Teréz, Veress Róza, Katona Andrásné, Imre Istvánné, Ráduly Róza, Silló József és neje, Dobra Anna, Császár Júlia, Szentes Lotti, Kőrösi Róza, Lőrinc Borbála, Páncél Anna, Tamás József, Győrpál Mária, Krajcsovics Lajos és neje, Obermajer Ferenc, Smith Mihály és neje, Szőke István, Pál Andrásné, Kulcsás Zsófia, Csorba Anna, Gergely Ignác.

Remélhető, hogy péntekig a jelentkezők száma meghaladja a százat.

9. Katolikus romániai magyarok Csíksomlyón

Mikor lesz a zarándoklás?

Romániai Magyar Újság, IV/35. 1912. május 16. (csütörtök), 4. oldal

A bukaresti Szent István Egylet, mint minden évben, úgy az idén is búcsújárást rendez Csíksomlyóra. Ezzel a búcsújárással, amelynek költségei hihetetlenül olcsók, nemcsak vallásos, hanem hazafias missziót is teljesítenek katolikus magyarjaink, mert olyan nagyszámú csoportot vezetnek ezzel az alkalommal Magyarországra évenkint, amelyhez hasonló nemigen szokta máskor hazánkat meglátogatni.

Az idei búcsújárásra is több százan jelentkeztek. Mind szegény sorsú magyarok, akik kapva kapnak az alkalmon, hogy olcsó utazási díjért vallásos meggyőződésüknek és hazafias érzéseiknek áldozzanak. Az egylet most tette közzé a búcsújárás programját. Íme:

A résztvenni óhajtók jelentkezzenek május 22-ig az Egyesület iroda helyiségében Strada Carol No. 83.

Egyesületi tag részvételi díj címen fizet 16 leit, nem tagok 18 leit 50 banit jelvénnyel együtt. Csak átmenetre tag fizet 8 leit 50 banit, nem tag 9 leit 50 banit.

Indulás Bukarestből (Gara de Nord) új szerint május hó 24-én d.u. 2. órakor, indul Brassóból május hó 25-én d. e. 5 órakor. Érkezik Csíkszeredába délelőtt 9 órakor. Zászlók alatt fölvonulás Csíksomlyóra.

Körmenet délután 3 órakor, azután elszállásolás.

Pünkösd vasárnap délelőtt gyülekezés a főtéren.

Körmenet d.-előtt 9 órakor, 10 órakor ünnepélyes szentmise. +

Visszaindulás. Csíkszeredából május 31-én délután 1 órakor kiinduló vonattal, amely vonathoz Brassóig minden állomásnál lehet csatlakozni.

Június hó 1-én Brassó város megtekintése.

Június hó 1-én délelőtt 11 órakor indulás Brassóból. Érkezés Bukarestbe este 7 órakor.

A csoportnak külön kocsija lesz, idegen be nem szállhat, s a résztvevők sem más kocsikba.

Fent jelzett időn túl jelentkezők nem vétetnek figyelembe, vagy ha bárhol a vonatról lekésik a csoport tagja: a befizetését elveszti.

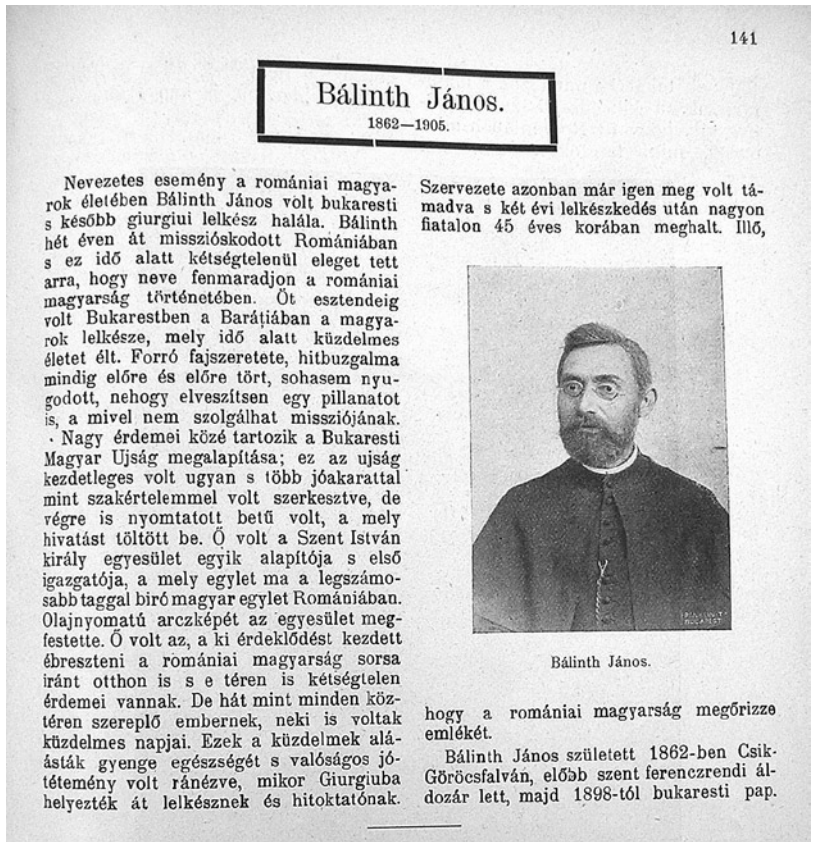

141

Bálinth János.
1862—1905.

Nevezetes esemény a romániai magyarok életében Bálinth János volt bukaresti s később giurgiui lelkész halála. Bálinth hét éven át missziókodott Romániában s ez idő alatt kétségtelenül eleget tett arra, hogy neve fenmaradjon a romániai magyarság történetében. Öt esztendeig volt Bukarestben a Barátiában a magyarok lelkésze, mely idő alatt küzdelmes életet élt. Forró fajszeretete, hitbuzgalma mindig előre és előre tört, sohasem nyugodott, nehogy elveszítsen egy pillanatot is, a mivel nem szolgálhat missziójának.

Nagy érdemei közé tartozik a Bukaresti Magyar Ujság megalapítása; ez az ujság kezdetleges volt ugyan s több jóakarattal mint szakértelemmel volt szerkesztve, de végre is nyomtatott betű volt, a mely hivatást töltött be. Ő volt a Szent István király egyesület egyik alapítója s első igazgatója, a mely egylet ma a legszámosabb taggal biró magyar egylet Romániában. Olajnyomatú arczképét az egyesület megfestette. Ő volt az, a ki érdeklődést kezdett ébreszteni a romániai magyarság sorsa iránt otthon is s e téren is kétségtelen érdemei vannak. De hát mint minden köztéren szereplő embernek, neki is voltak küzdelmes napjai. Ezek a küzdelmek aláásták gyenge egészségét s valóságos jótétemény volt ránézve, mikor Giurgiuba helyezték át lelkésznek és hitoktatónak. Szervezete azonban már igen meg volt támadva s két évi lelkészkedés után nagyon fiatalon 45 éves korában meghalt. Illő, hogy a romániai magyarság megőrizze emlékét.

Bálinth János született 1862-ben Csik-Göröcsfalván, előbb szent ferenczrendi áldozár lett, majd 1898-tól bukaresti pap.

Bálinth János.

1. kép Bálinth János nekrológja. *Romániai Magyar Katolikus Naptár*, 1907, 141.

I évfolyam. BUKAREST, 1900. Junius 17. 24. szám.

ROMÁNIAI MAGYAR NÉPLAP

Ismeret terjesztö társadalmi hetilap.

Megjelenik minden vasárnap.
Kéziratok és előfizetések a kiadóhivatalhoz Calea Victoriei 21 küldendők.

Szerkesztőség: Calea Victoriei 21.

Előfizetési feltételek: egész évre 10 frank, félévre 5 frank.
— Külföldre egész év 15 frank. —
Egyes szám 20 bani.

2. kép A *Romániai Magyar Néplap* címoldala, 1900. június 17. „A folyóirat homlokzatán a magyar és román címerek 'a legjobban kifejezik a romániai békés egyetértést'" (HENCZ Hilda 1995, 136.)

Romániai hiradó.

Bucsujárók.

Csütörtök reggel egy 80 személyből álló bucsujáró csoport utazott Csik-Somlyóra a «Szent István kir. gyermekei egyesület» tagjai. Külön csópórtokban is sokan mentek, kik részint Brassó, részint Csik-Szeredában csatlakoznak. A menetben a «Buk. magy. betegs., temetkezési és közmüvelődési egyesület» is 5 tagu bizottsággal van képviselve.

Csoport-vezető Bóga Tamás társ. elnök. Lapunk szerkesztője Bálinth János rom.-kath. pap is a bucsumenettel elutazott. A visszaérkezés csütörtökre van tervezve.

Isten hozza szerencsésen vissza a hazafias lelkü lelki-pásztort szerető hiveivel együtt körünkbe

Megbizás.

A szerkesztő ur távollétére a lap szerkesztésével Badjon Ede ur lett megbizva.

3. kép Híradás a búcsújárók indulásáról. *Romániai Magyar Néplap,* 1900. június 3. 6.

— **A csiksomlyói bucsu.** Mint minden évben ugy az idén is a Szent István Társulat kezdeményezésére bucsujárás rendeztetett a Csiksomlyón megtartandó bucsura. A bucsujárok Huszti János a Szent István kir. Eegyesület vezetése alatt mult pénteken indultak el. Az indén száznál több honfitársunk kereste fel ez alkalommal az édes hazát, hogy honfiui érzelmeit ismét felélessze és néhány napot otthon élő rokonai körében eltölthesen. Vezesse a mindenható őket mint a romániai magyarság képviselőit ez utjukon, melylyel a vallásosság gyakorlása mellett hazafiui érzelmeiket is érvényre emelik.

6. kép Újsághír a búcsújárókról. *Romániai Hírlap*, 1910. május 15. 3.

4. kép A Bukaresti Szent István Király Egyesület vezetői (BÁLINTH János 1901, melléklet a 14. oldal után)

5. kép Csíksomlyóra zarándokoló bukarestiek 1900-ban. (BÁLINTH János 1901, melléklet a 46. oldal után)

Katolikus romániai magyarok Csiksomlyón.

Mikor lesz a zarándoklás?

A bukaresti Szent István Egylet, mint minden évben, ugy az idén is bucsujárást rendez Csiksomlyóra. Ezzel a bucsujárrással, amelynek költségei hihetetlenül olcsók, nemcsak vallásos, hanem hazafias missziót is teljesitenek katolikus magyarjaink, mert olyan nagyszámu csoportot vezetnek ezzel az alkalommal Magyarországra évenkint, amelyhez hasonló nem igen szokta máskor hazánkat meglátogatni.

Az idei bucsujárásra is több száznál jelentkeztek. Mind szegénysorsu magyarok, akik kapva-kapnak az alkalmon, hogy olcsó utazási dijért vallásos meggyőződésüknek és hazafias érzéseiknek áldozzanak. Az egylet most tette közzé a bucsujárás programját. Ime:

A résztvenni óhajtók jelentkezzenek május 22-ig az Egyesület iroda helyiségében Strada Carol No. 83.

Egyesületi tag részvételi-dij cimen fizet 16 leit, nem tagok 18 leit 50 Banit jelvénnyel együtt. Csak átmenetre tag fizet 8 leit 50 bánit, nem tag 9 leit 50 bánit.

Indulás Bukarestből (Gara de Nord) uj szerint május hó 24-én d. u. 2 órakor, indul Brassóból május hó 25-én d.-előtt 5 órakor, Érkezik Csikszeredába délelőtt 9 órakor. Zászlók alatt fölvonulás Csiksomlyóra.

Körmenet délután 3 órakor, azután elszállásolás.

Pünkösd vasárnap délelőtt gyülekezés a főtéren.

Körmenet d.-előtt 9 kórakor, 10 órakor ünnepélyes szent mise

Visszaindulás. Csikszeredából május 31-én délután 1 órakor kiinduló vonattal, amely vonathoz Brassóig minden állomásnál lehet csatlakozni.

Junius 1-én Brassó város megtekintése.

Junius hó 1-én délelőtt 11 órakor indulás Brassóból. Érkezés Bukestbe este 7 órakor.

A csoportnak külön kocsija lesz, idegen be nem szállhat, s a résztvevők sem más kocsikba.

Fentjelzett időn tul jelentkezők nem vétetnek figyelembe, vagyha bárhol a vonatról lekésik a csoport tagja: a befizetését elveszti.

7. kép A búcsújárás kihirdetése és programja. *Romániai Magyar Újság*, 1912. május 16. 4.